

سوره الاحقاف

هستی بخش

آیا درباره ی، آغاز و پایان این هستی پهناور
فکر کرده اید؟

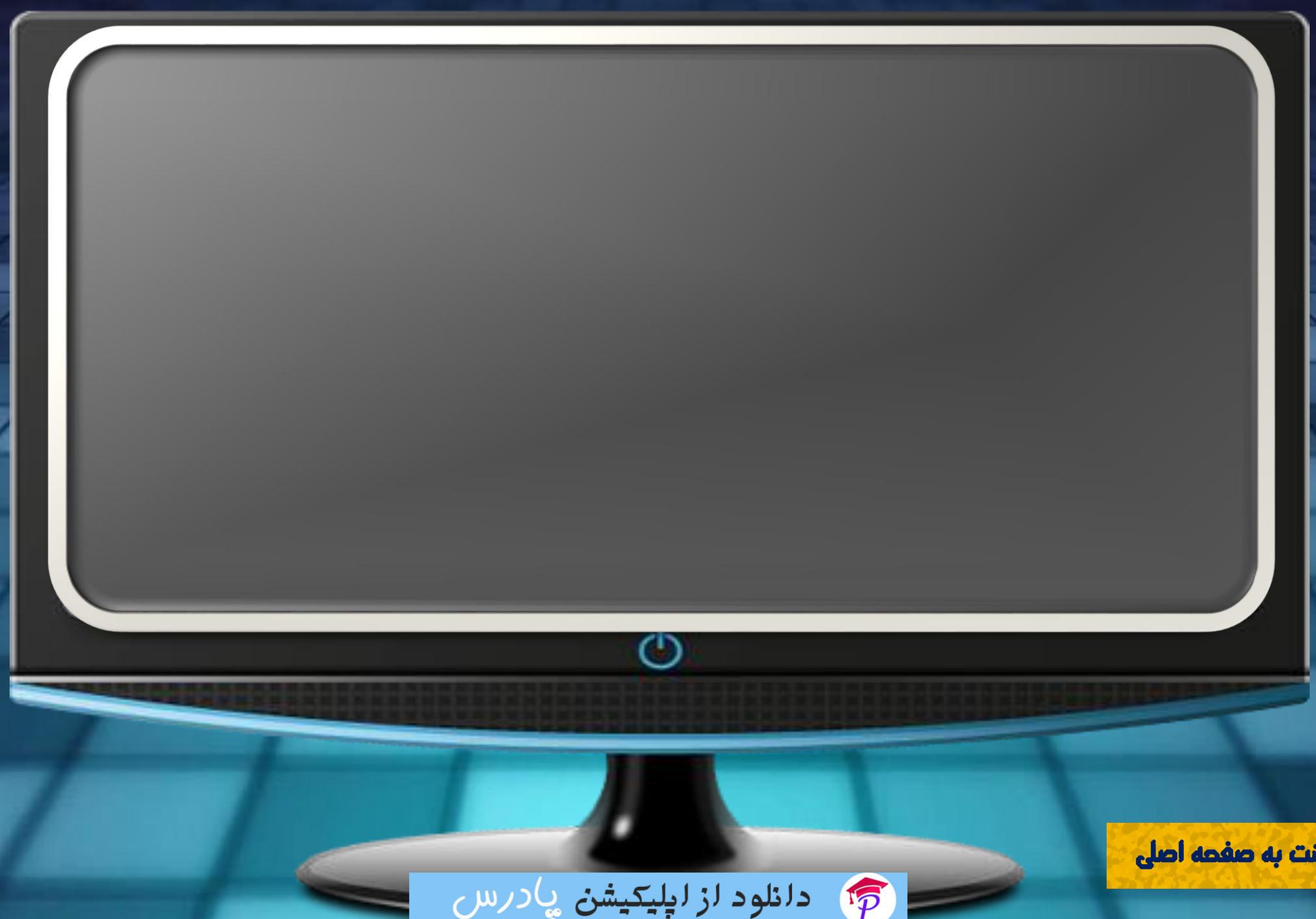
این میلیاردها میلیاردها کهکشان و کره، با میلیاردها میلیاردها موجودات متنوع از کجا آمده اند؟

آیا موجودات جهان هستی خود را وامدار کسی هستند؟

دانلود از اپلیکیشن پادرس

بازگشت به صفحه اصلی

دانلود از اپلیکیشن پادرس

نیازمندی جهان به خدا در پیدایش

می دانیم

آفریننده جهان

حکیم

هدایت و پشتیبانی

خدا را می یابیم

حضورش را درک می کنیم

بر اساس فطرت

شناخت اولی و ابتدایی

دعوت قرآن کریم به معرفت
عمیق تر درباره خداوند

به ما
نشان
می دهد

درک وجود او

تشناخت صفات و افعال او

راه های
گوناگونی
برای

یکی از این راه ها ، تفکر درباره نیازمندی جهان در پیدایش خود به آفریننده و خالق است

دانلود از اپلیکیشن پادرس

استدلال برای نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش

مقدمه اول

ما و سایر اشیای پیرامون ما پدیده های هستتیر

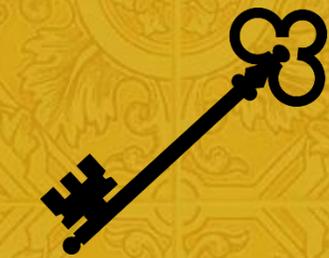
که وجود و هستی مان از خودمان نبوده است

عدم وابستگی ، هستی به خودمان

دانلود از اپلیکیشن پادرس

پدیده

کلید واژه :

استدلال برای نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش

مقدمه دوم

پدیده‌ها که وجودشان از خودشان نیست، ضرورتاً برای

وجود شدن نیازمند به پدیدآورنده‌ای

هستند که خودش پدیده نباشد و وجودش از خودش باشد

نیازمندی به دیگر، راه، پیدایش

دانلود از اپلیکیشن پادرس

کلید واژه :

استدلال برای نیاز مندی جهان به خداوند در پیدایش

مقدمه دوم

به عبارات دیگر

یک موجود، فقط در صورتی در موجود بودن نیازمند به دیگری نیست، که خودش ذاتاً موجود باشد در این صورت، چنین چیزی دیگر پدیده نیست و نیاز به پدیدآورنده ندارد:
چنین چیزی همواره بوده و خواهد بود.

استدلال برای نیازمندی جهان به خداوند در پیدایش

نتیجه

می توانیم نتیجه بگیریم که ما و مجموعه‌ی پدیده‌های جهان، در پدید آمدن و هستی یافتن به آفریننده‌ای نیازمندیم که به ما هستی بدهد و ما را پدید آورد؛ آن آفریننده‌ای که خودش دیگر پدیده نباشد و هستی در ذاتش باشد. این موجود برتر و متعالی «خدا» نامیده می‌شود.

تدریس

يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ

سوره فاطر آیه ۱۵

ای مردم شما به خداوند نیازمند هستید و فقط خداوند است که بی نیاز و ستوده است

چرا خداوند می تواند نیاز موجودات را برطرف کند؟

دانلود از اپلیکیشن پادرس

این مسجد باشکوه باقی است،
اما از معمار و بنا و کارگرانی که با عشق و هنر این
مسجد را بنا کرده اند، خبری نیست.
آیا رابطه جهان با خالق نیز مانند رابطه ی

دانلود از اپلیکیشن پادرس

بنا نه اجزای ساختمان را پدید آورده و نه خواص آن اجزا را.
کاری که بنا می کند، حرکت همایی است که برای جابه جا کردن مواد انجام می دهد

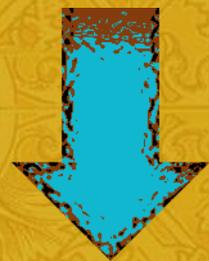
خداوند خالق **سیمان** و **گچ** و **آهن** و **بناست**. وجود

و هستی آنها و خواص آنها وابسته به خداست که

هر لحظه خداوند اراده کند، آنها از بین می روند

و ساختمان متلاشی می گردد.

به همین جهت، همان همواره به خداوند **ناز مند** است و این ناز، بیچ گاه قطع و یاکم نمی شود

رابطه خداوند با جهان

رابطه خداوند با جهان، اندکی شبیه رابطه
ژنراتور با جریان الکتریسیته است، همین که
ژنراتور متوقف شود، جریان الکتریسیته هم
قطع می گردد و لامپ های متصل به آن
خاموش می شوند .

نکته

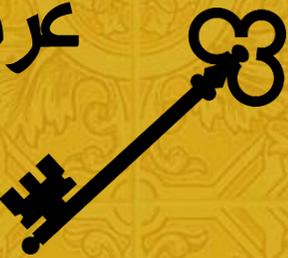
موجودات، پس از پیدایش هم به همان اندازه
به خداوند نیازمند هستند که در لحظه ی پیدایش نیاز دارند.
از این رو دائماً بازبان حال، به پیشگاه الهی
عرض نیاز می کنند و خداوند هم **دائماً** به آنها **هستی می بخشد**.

نیازمندی هم در پیدایش و هم در بقا

دانلود از اپلیکیشن پادرس

کلید واژه :

يَسْأَلُهُ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِي شَأْنٍ

سوره الرحمن آیه ۲۹

آنچه در آسمان و زمین هستند، پیوسته از
او درخواست می کنند
او همواره دست اندرکار امری است

موجودات پیوسته از خداوند درخواست رحمت دارند زیرا...

خداوند در هر لحظه به موجودات هستی می بخشد زیرا...

غزوة بدرک و ابستگى بمرخداى بى نياز

لعل غفلت

توجهی به این نیاز
دائمی به خداوند ندارند

لعل آگاهی

دائماً سایه لطف و
رحمت خدا را مشاهده
می کنند و خود را
پیوسته نیازمند عنایات
او می دانند

افزایش معرفت

افزایش رابطه با خدا

افزایش کمال انسانی

یک

درک بیشتر فقر و نیاز

نتیجه

دو

افزایش عبودیت و
بندگی

تقاضای عاجزان پیامبر (صلی الله علیه وآله وسلم) از خدای متعال

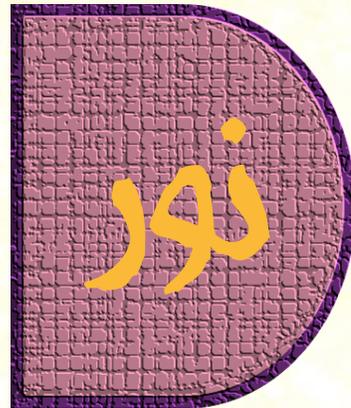
اللَّهُمَّ لَا تَكِلْنِي إِلَىٰ نَفْسِي طَرْفَةَ عَيْنٍ أَبَدًا

« خداوند! هیچ گاه مرا به اندازه می یک چشم بر هم زدن به خود واگذار.»

رابطه میان خداوند و جهان خلقت

خداوند جسمانی نیست تا نوری از قبیل نور لامپ و خورشید... باشد.
پس، نور بودن خداوند به چه معناست؟

چیزی است که خودش پیدا و آشکار
است و سبب پیدایی و آشکار شدن
چیزهای دیگری شود.

خداوند، نور، مستی است

هر موجودی، به
اندازه خودش
تجلی بخش
خداوند و
نشانگر
حکمت، قدرت،
رحمت و سایر
صفات الهی است

تمام
موجودات
وجود خود
را از او
می گیرند

آنان که به دقت و تأمل در جهان، هستی می نگرند

علم و قدرت او
را می بینند

در هر چیزی خدا را
مشاهده می کنند

دلی که معرفت ، نور و صفا دید
به هر چیزی که دید اول خدا دید

به صحرا سنگرم صحرا تویم نم

به دریا سنگرم دریا تویم نم

به هر جا سنگرم کوه و درودشت

نشان از قامت رعنا تویم نم

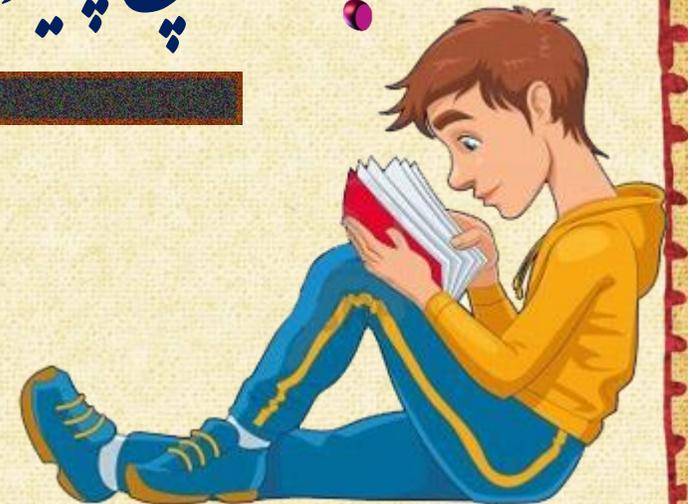
بابا طاهر

ما رأیتُ شیئاً الاّ و رأیتُ اللهَ قبله و بعده و معه و فيه

بیچ چیزی رانیدیم مگر اینکه خداوند را قبل و بعد و با آن دیدیم

۱- پیام این حدیث چیست؟

۲- مقصود امیرالمؤمنین (علیه السلام) از اینکه می فرماید قبل

و بعد و همراه هر چیزی خدا را دیدم چه می باشد؟

ناتوانی انسان در شناخت ذات و چیستی خداوند

آیا می توان به ذات خداوند پی برد و چیستی او را مشخص کرد؟

پاسخ

موضوعاتی که می خواهیم درباره ی آنها تحقیق کنیم، دو دسته اند :

امور محدود | امور نامحدود

امور محدود

موضوعاتی که در محدوده می شناخت ما قرار می گیرند

در حقیقت، ذهن ما توان و گنجایش فهم چپستی
و ذات آنرا را دارد. بنابراین، امور محدودی هستند
دانلود از اپلیکیشن پادرس

امور نامحدود

موضوعاتی که واقعاً نامحدودند و ذهن ما کنجایش درک آنها را ندارد

بیا

به دلیل محدودیت ذهنی که داریم نمی توانیم
ذات امور نامحدود را تصور کنیم و چگونگی
وجودشان را دریابیم

خداوند حنین حقیقت است

دانلود از اپلیکیشن پادرس

شناخت خداوند از صفات و نشانه‌ها

بلکه

بهستی خداوندی می‌بریم و صفات و اسماء او را می‌توانیم بشناسیم

نمی‌توانیم
به چپستی
خداوند پی
ببریم

لَاتَفَكَّرُوا فِي ذَاتِ اللَّهِ ، تَفَكَّرُوا فِي آيَاتِ اللَّهِ

در ذات خداوند تفکر نکنید، در نعمت های خداوند تفکر کنید

دعوت پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) به تفکر در نعمت های الهی به خاطر چیست؟

پایان درس اول

طراح : منصور دهقانی
(Farghelita)

دبیر دین و زندگی - بندرعباس

بنام خالق زیبایی‌ها ▶

مراتب توحید

(توحید در عقیده و توحید عبادی)

تدوین: مسلم بهمن آبادی

درس دوم: یگانه‌ی بی‌همتا

مفهوم: خداوند تنها مبدأ و منشاء جهان – تنها وجود مستقل – تنها سرچشمه خوبی‌ها و زیبایی‌ها – تنها خالق و هستی‌بخش جهان است – همه‌ی مخلوقات از او هستند. – جهان از یک اصل پدید آمده است.

آیه: قل الله خالق كل شيء – الله نور السموات و الارض – هو انشأكم من الارض – انشأها اول مره

کلمات کلیدی: خالق، فاطر، هستی‌بخش، ینشیء

توحید در خالقیت

مفهوم: خداوند تنها مالک و صاحب اصلی و حقیقی جهان است. همه‌ی مخلوقات از آن خداوند است (مالکیت انسان، اعتباری و قراردادی است).

آیه: **لله ما فی السموات و ما فی الارض.**

توحید در مالکیت

علت این توحید: توحید در خالقیت (چون مخلوقات جهان از خداست، مالک اصلی و حقیقی جهان است).

کلمات کلیدی: مالک، صاحب، لله، از آن خدا (فرمانروایی، توحید در ولایت نیست).

مفهوم: تنها خداوند حق هرگونه تصرف و سرپرستی در جهان را بر عهده دارد و هرگونه ولایتی در محدودهٔ اجازهٔ خداوند بوده و مسیر و مجرای ولایت الهی می‌باشد.

آیه: ما لهم من دونه من ولی و لا یشرك فی حکمه احداً – (آیات ولایت ظاهری)

علت این توحید: توحید در مالکیت (چون خداوند مالک حقیقی جهان است، بر آن ولایت دارد).

کلمات کلیدی: ولی، سرپرست، تصرف، تغییر، امر و نهی، حکم، حاکم (فرمانروا)، پادشاه (ملیک).

توحید در ولایت

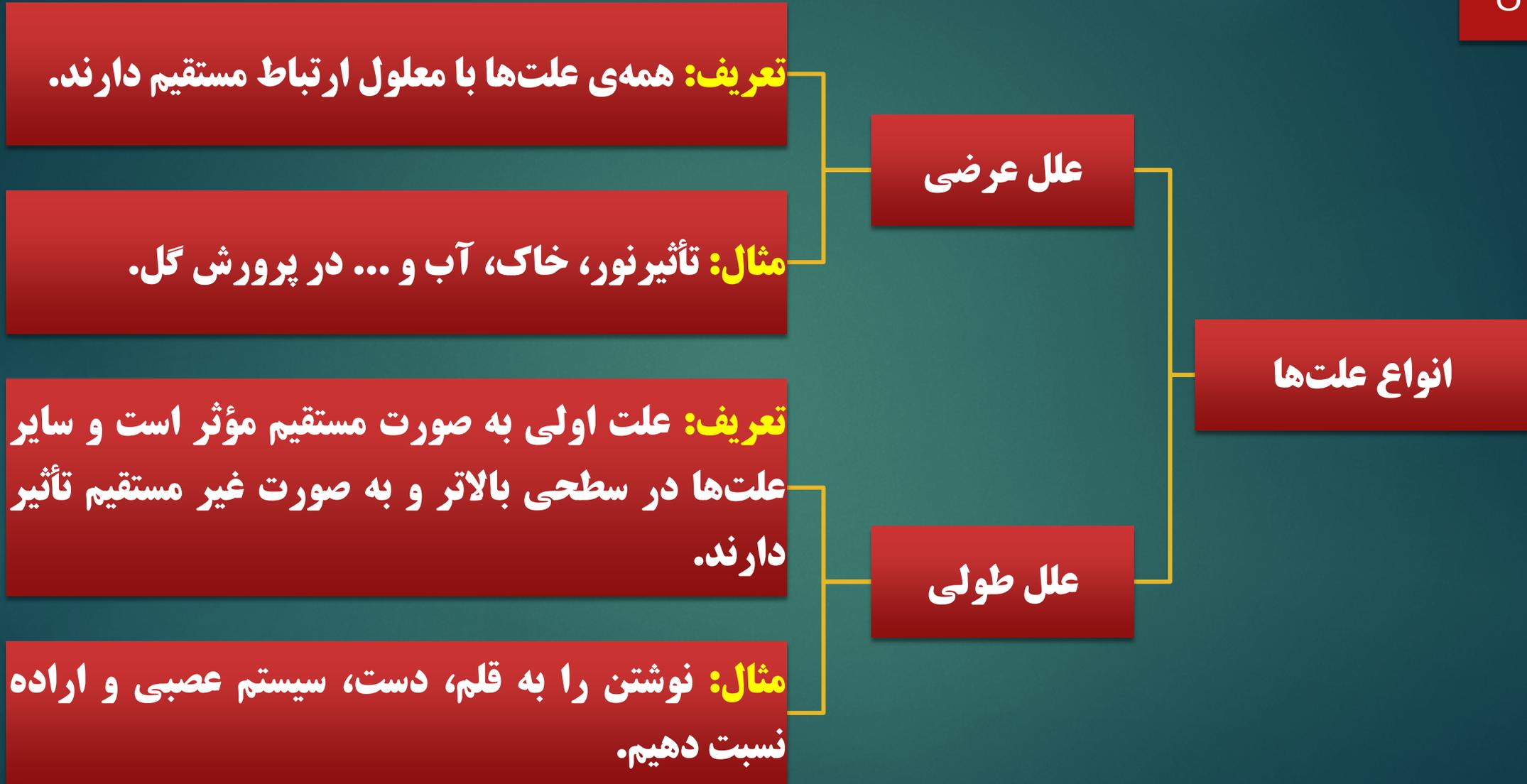
مفهوم: خداوند اداره و تدبیر جهان به سوی مقصدی که برایش معین کرده را بر عهده دارد.

آیه: افرأیتُم ما تحرثون أنتم تزرعونه أم نحن الزارعون – ربّ العالمین – أن تقوم السماء والأرض بامرہ – أنا الله یمسک السماوات والأرض أن تزولا.

علت این توحید: توحید در خالقیت (چون خداوند خالق جهان است، به طور طبیعی تدبیر و پرورش آن را بر عهده دارد).

کلمات کلیدی: رب، اداره، پرورش، تدبیر، مدیر، مدبّر، پروردگار، نگهبان، انواع هدایت (عمومی، ویژه، معنوی) دخالت در امور جهان – نسبت دادن کار زارع، باغبان و پزشک به خداوند در سطحی بالاتر – بر آوردن حاجات انسان توسط انبیا و اولیای الهی – حل مشکلات و شفای بیماری توسط انبیا و اولیای الهی.

توحید در ربوبیت

۱- مالکیت، ولایت و ربوبیت انسان در کنار خداست.

(رابطه عرضی مخلوقات با خدا)

۲- مالکیت، ولایت و ربوبیت انسان مستقل از خداست.

۳- خداوند مالکیت، ولایت و ربوبیت خود را به انسان یا سایر مخلوقات واگذار کرده است.

این عبارتها
بیانگر شرک است:

درس نهم: توحید و سبک زندگی (توحید علی)

* واژه‌گان کلیدی: توحید علی، توحید عبادی، توحید در عبادت، توحید علی فردی و اجتماعی

* هدف کلی درس: آشنایی با توحید علی به عنوان ثمره و بازتاب توحید نظری و درایت توحید

① شعر: بر آستان جانان اگر سر توان بران گلستان سر بلندی توان زد (حافظ)

پیام: سر نهادن بر آستان جانان بیانگر اطاعت و پیروی از اولاد است که نتیجه آن رسیدن به سر بلندی و سرفرازی است

② این شعر نوعی بیانگر نگاه نهی برای خداست و بیانگر توحید عبادی است

③ وقتی برای خرید یک کالای خردی به بازار می‌رویم: معمولاً با رسیدن به اولین مغازه و دیدن اولین نمونه دست به خرید نمی‌زنیم؛ بلکه با جستجو، بهترین‌ها را انتخاب می‌کنیم

④ امروزه در بازار سبک زندگی؛ سبک‌ها رنگارنگی از زیستن تبلیغ می‌شود که ما باید از میان آن‌ها بهترین را انتخاب کنیم؛ زیرا:

الف) انتخاب هر یک از این سبک‌ها منجر زندگی ما را تعیین می‌دهد (معلول)

ب) سرزودت دنیا و آخرت ما را رقم می‌زند (معلول)

⑤ وقتی برای خرید یک کالا، آن چنان دقت و حساسیتی به خرج می‌دهیم پس باید

(هر یک از سبک‌های زندگی) بر اساس: الف) فکری باشد

ب) به دور از احساسات باشد

⑥ خوب است بدانیم که هر سبکی از زندگی، ریشه در اندیشه خاصی دارد و از جهان بینی ویژه‌ای سرچشمه می‌گیرد شناخت این ریشه‌ها به تصمیم‌گیری درست ما کمک می‌کند

⑦ زندگی توحیدی "نیزشوره‌ای از زندگی است که ریشه در جهان بینی توحیدی دارد"

⑧ طرح یک پرسش در این درس:

ایمان به خداوند معنوی خالق و پروردگار جهان چه سبکی از زندگی را به دنبال می‌آورد؟ و در مقابل آن کدام سبک از زندگی قرار می‌گیرد؟

درس ۲ سال دوازدهم: قل رب السموات والارض قل اله
 درس ۱ ما خلقت الجن والانس الا ليعبدون
 درس ۱۰ قل ان صلاتي وسكني ومحيي ومميتي لله رب العالمين
 درس ۹ هوم والذين آمنوا اشدهم
 درس ۶ هوم قل ان كنتم تحبون الله فاتبعوني
 درس ۴ دوازدهم: وان اعبدوني هذا صراط مستقيم

۱۳ میزان تاثیر گذاری عقیده بر عمل (را با علم مستقیم میان ایمان به توحید یا عمل به توحید)
 القبه از آنجا که ایمان هم افراد یکسان نیست و دارای شدت و ضعف است. میزان این تاثیر گذاری

درجه ایمان افراد به توحید و بتدبیر استی سنی دارد

علت
 * هر چه ایمان قوی تر باشد -> تاثیر علی آن در زندگی بیشتر
 * هر چه ایمان ضعیف تر باشد -> تاثیر علی آن در زندگی کمتر
 معلول

۱۴ مفهوم توحید علی یا (ویرگی های بنده واقعی خدا)
 کسی که بنده خداست و او را می پرستد

- ۱) در برابر او خاضع و خاشع است
- ۲) خدا را محبوب و مقبول خود می داند
- ۳) بر آستان او نماز می گذارد
- ۴) در گناه او دعا می کند
- ۵) از او اطاعت می کند

* خلاصه آیه: جهت زندگی خود را خدا قرار می دهد و به تعبیر قرآن (زندگی برای خدا)
 آیه: قل ان صلاتي وسكني ومحيي ومميتي لله رب العالمين یا نکر بلکه فوق است

نتیجه: همین انسانانی در مسیر توحید گام برداشته و به توحید عملی رسیده است

15) ابعاد توحید عملی

* توحید عملی دارای دو بُعد است الف) بعد فردی توحید عملی ب) بعد اجتماعی توحید عملی که به تبیین هر یک می پردازیم

الف) بعد فردی توحید عملی و اثرات آن :

* هر کسی در زندگی خود از فرمان های خدا اطاعت کند برایتی از توحید عملی می رسد (توحید)

* ویژگی های انسان موحد و مومن عبارتند از :

1) چنین فردی می گذرد تا ملالت رونی ، تصمم ها و فعالیت های خود را در جهت خوار است و

رضای الهی قرار دهد . مثال :

- الف) در انتخاب همسر
- ب) اشتغال
- ج) در دست
- د) در گلپوشی محصل
- هـ) تفریح و ورزش
- و) انتخاب نوع پوشش
- ز) تمام برنامه های روزانه خود (لطوری)

2) برای یک انسان موحد جهان معنای خاص خود را دارد (جهان هدفمند است ، معنی است)

- از نظر او هیچ حادثه ای در عالم بی حکمت نیست اگر چه حکمت آن را نداند (علت)

- از همین رو یک موجود واقعی همیشه : 1) انسانی امیدوار است (معلول)

- 2) در مقابل سختی ها و مُطَهَرَت صبور است
- 3) و آن ها را از منته موفقیت های آئینده اش می دانند
- 4) زیرا باور دارد که دشواری های زندگی شانه خوار است

معلول الف) بی مهربی خدا نیست (علت)

معلول ب) بلکه بستری برای رشد و تکوین است (علت)

سداوات ما و آستان حضرت دوست	که هر چه بر سر ما می رود ارادت اوست
نظیر دوست ندیم اگر چه از من و مهر	بنادم آئینه ها در مقابل رخ دوست (حافظ)

پیام شعر :

1) باینتر توحید عباری در بعد فردی است (انسان موحد)

- 2) انسان موحد فقط تسلیم و مطیع حضرت دوست (خداوند) است و او را دوست و بار خردم از دیده است
- 3) انسان موحد از غیر خدا طلبی و درخواستی ندارد و فقط به خدا توجیه می کند
- 4) انسان موحد هیچ کس را هم تار شیبه خداوند متعال نمی داند

۳) انسان موجودی زندگی خود را بر اساس رضایت خداوند تنظیم کرده و پیر و فرمان الهی است (غلات)

پس: الف: شخصیت نابت و پایداری دارد (مغلول)

ب: برخورد از آرامش روحی است (مغلول)

۴) انسان موجود موجودات جهان را مخلوق خداوند دانده که خداوند او را مسئول قرار داده است
می بیند و در برابرش در برابرش

۵) انسان موجودی خود را امانتی الهی می داند که خداوند او سپرده بنا بر این می داند که حق ندارد به آن آسیب رساند همچنان که حق ندارد سلامتی دیگران را به خطر اندازد

۶) انسان موجودی حقیقی به حیوانات نیز آسیب نمی رساند بلکه به ادا نه بقا و زندگی آنرا کمک می کند

سخن حضرت علی (ع):

تقوای الهی چیست؟ هم در مورد بندگان خدا هم در مورد شهرها و آبادی ها

- چرا که شما در برابر همه اینها حق سز زمین ها و چهارپایان مسئول هستید.

- خدا را اطاعت کنید و از عصیان او بپرهیزید.

پیام سخن حضرت علی (ع)

۱) در این سخن منظور از تقوا حفاظت و نگه داری و مراقبت است

۲) حضرت در این سخن انسان ها را به حفظ و نگه داری شهرها، آبادی ها، چهارپایان و سز زمین ها و چهارپایان دعوت نموده است

۳) در این سخن انسان را به رعایت تقوای الهی در مورد بندگان خدا و شهرها و آبادی ها و چهارپایان و سز زمین ها و چهارپایان دعوت کرده است

۴) این انسان ها را در برابر همه مخلوقات مسئول می داند

۵) در آخر این سخن به توحید عملی یعنی اطاعت خدا و دوری از عصیان دعوت مغز است

ارتباط معنایی سخن حضرت علی (ع) با:

۱) شعر «بر آستان جانان مگر سرتوان نهادن / کجا تک سر بلندی بر آستان توان زار»

۲) شعر «سر ارادت ما آستان حضرت دوست / که هر چه پیرمانی رود ارادت دوست

۱۹ * شَرکِ عَمَلی (اِبْعَادِ فِرْدی شَرکِ عَمَلی وَاکْثَرُ اَنْ)

- در مقابل آرزوی الف (بت درون) (دل به هوای نفس) پیره و او را معبود خود قرار دهد
- و او را هوای نفس را بر فرمان های خدا ترجیح دهد و یا
- بت بیرون را در سب رضایت قدرت های مادی و طاغوتها برآید
- چنین شخصی گرفتار شرک عملی شده است

شرک عملی = تبعیت از بت درونی یا بت بیرونی

آثار و نتایج شرک عملی: (و تَرکی های انسان مشرک -)

- تبیم بودن در برابر امیال نفسانی و فرمان برداری از طاغوت باعث می شود:

- شخص درونی نا آرام و شخصی ناپایدار داشته باشد زیرا:
- الف) از بت سوهای نفس وی هر روز خواسته های جدیدی حلوی او قرار می دهد
- ب) از بتی دیگر، قدرت های مادی که هر روز رنگ عوض می کنند او را
- به بردگی جدیدی می کشند

آیه	ترجمه
ارامت من اتخذ الله هواه	آیا دیدی آن کسی که هوای نفس خود را معبود خود گرفت
افانت تکلون علیه و کلبلا	آیا تو می توانی ضامن او باشی (و به دماغ از او پندازی

پیام آیه: ۱) بیانگر شرک عملی است که فرد هوای نفس خود را (بت درون) را معبود خود قرار داده است

۲) هواپرستی نوعی شرک است

۳) با اینکه هواپرستی بت درون است ولی باز خورد آن در بیرون و در رفتار و افعال انسان آشکار می شود

۴) با آنکه خداشناسی و خداآرایی و خداپرستی فطری است ولی برخی در انتخاب معبود یا بت هواپرست خود می شود (اتخذ الله هواه)

۵) پیامبران مسئولیتی در برابر اختیار هواپرستان که با اختیار خود هوای نفس خود را معبود قرار داده اند ندارند (افانت تکلون علیه و کلبلا این عبارت بصورت استفهام انکاری بیان شده است)

با توجه به آیه زیر به سوالات پاسخ دهید:

ومن الناس من يعبد الله على حرف

از مردم کسی هست که خدا را برکت جانب و کناره ای از زبان زبان و حفظ و وسعت داندگی (عبادت و بندگی) می کند

فلان اصابت خیر اطمان به

پس اگر خبری به او برسد، دلش به آن آرام می گیرد

وان اصابت فتنه انقلاب علی وجه

و اگر بلائی به او برسد از خدا روگردان می شود

خسر الدنيا والاخره

او در دنیا و آخرت (هر دو) زیان می بیند

ذلك هو الخسران المبين

این همان زیان آشکار است

سوالات:

- ۱ پرسشگری که از روی ایمان باشد یا پرسشی که از روی تردید باشد چه تفاوتی دارد؟
- ۲ پرسشگری که از روی ایمان باشد همواره و همسنگی و پایدار است و تابع فریفت و آسودگی و هم چنین بلا و ضرر رسیدن به انسان نیست ولی پرسشی که از روی تردید باشد قابل تفسیر و ناپایدار است و تابع شرایط بود و زیان است
- ۳ چرا برخی از انسان ها در برابر هر خبر و شری که به آن می رسد ۲ روش متفاوت پیش می گیرند؟
- ۴ زیرا ایمان و عبارت آنرا سطحی، موقت و تغییر پذیر است و وقتی خبری به آن می رسد دلستان آرام می گیرد و وقتی شری به آن می رسد از خداوند روگردان هستند به عبارتی هر توحید در او تبدیل به توحید در عمل شده است

مفاهیم آیه ۱۰

- ۱ کلمات کلیدی آیه عبارت است از: حرف: به معنای طرف، لبه، جانب و کناره، حاشیه علی حرف، یعنی اشاره به مردمی که «دین در متن ایمان و زندگی آنان سنت» و ایمان آنان سطحی است - خیر، فتنه - خسر الدنيا والاخره - خسران المبين
- ۲ ایمان بعضی انسانها سطحی است (علی حرف) و تابع حواش تلخ و شیرین است
- ۳ انسان ها در معرض هجوم حواش تلخ و شیرین هستند (اصابت خیر - اصابت فتنه) این دو از مسائل آزمائش الهی هستند (سنت امتحان و ابتلاء الهی = فتنه)
- ۴ تفسیر روگردانی از خدا (مترکین): کسانی که ایمان آنرا سطحی است (الف) خسر الدنيا والاخره: هم در دنیا و هم در آخرت زیان می بینند (ب) دچار خسر این مسکن می شوند (زبان آشکار)
- ۵ این آیه بیانگر «شک عملی در بعد فردی» است که با عبارت «ارابت من اتخذ الله هواه» ارتباط معنوی دارد

۱۷) بعد اجماعی توحید علی و مراتب آن؟

- تعریف و مفهوم توحید اجماعی توحید علی؟ قرار گرفتن همه نهادها، ارکان، نهاد جامع، یا نظام اجماعی

در جهت خداوند و اطاعت همه جایزه از او (صورت جامعای عدالت گستر)

* ارکان یک جمله عبارتند از: اقتصاد، فرهنگ، سیاست * مهم ترین رکن یک جامعه

حکومت آن است

بررسی نظام اجماعی توحید علی در ارکان مختلف:

الف) ارکان سیاسی: (حکومت) وقتی یک نظام اجماعی توحید است که:

ارکان نظام توحید

۱) حاکم و نمایندگان بر اساس قوانین الهی به حکومت رسیده باشد

۲) همان شرایطی که خداوند برای حاکم تعیین کرده است دارا باشد

۳) حاکمان بگوشند قوانین الهی را در جامعه به اجرا در آورند (جامعه عدالت گستر)

۴) حکومت کسانی را خداوند به آنها حق حکومت کردن را نداده است یعنی نپذیرد

۵) با کسانی که خداوند و مسلمانان دشمنی می ورزند دوستی نمی کنند (تبری)

۶) با ظالمان مبارزه می کنند (تبری)

۷) بنابر فرمان خداوند از مجرمان و متضعان حمایت می کنند (تولی)

ب) ارکان فرهنگی: در این رکن نیز به سوی اجرای فرمان های خدای تعالی می روند

۱) از تفرقه و تضاد دوری می کنند

۲) به سوی وحدت و هماهنگی حرکت می کنند

۳) این وحدت و هماهنگی را با: الف) محاسب به توحید و ولایت پرستی

ب) با قرار گرفتن در سایه حکومت الهی برپا می آید

ج) نه با محاسب به ظلمت و حکومت های غیر الهی

* جامعه توحیدی به این سخن خداوند گوش فرای دهد که فرموده است: علت

یا ایها الذین امنوا لا تتخذوا عدوی و عدوکم تلقون الیهم بالمکره و قد کفروا بما جاؤکم بالحق ممننه

ترجمه: ای کسانی که ایمان آورده اید، دشمن من دشمن خودتان را دوست نگیرید. بمکره آن گوی که با آنان مهربانی کنید حال آنکه آنان به دین حق که برای شما آمده است کفر ورزیده اند

- ۱) آنرا مومنان را مورد خطاب قرار داده است
- ۲) نهی از دوستی و مهربانی با دشمنان خدا و مسلمانان (لا تتخذوا)
- ۳) علت پرهیز از دوستی با دشمنان را کفر زنی دشمنان به دین حق بیان کرده است (قد کفروا بما جاؤکم بالحق)
- ۴) دشمنان خدا در واقع دشمنان مومنان نیز هستند (عدوی و عدوکم)

۱۵) انبای سورت و ابراز دوستی با دشمنان حرات آنان را در برابر مومنان بستری کند (تلقون الیم بالمرده)

ارتباط معنای پادشاهی توتلی ادرسی با دشمنان خدا و بتبری «دشمنی با دشمنان خدا» در درس ۹ سال دهم

۷) عبادت کا تخت و اعدوی و عدو کم با قسمت اول «لا اله الا الله» ارتباط معنایی دارد

۳) عاشق روشنایی از تاریکی می گریزد و آن کس که به دوستی خدا افتخار می کند با هر چه ضد خداست مقابله می کند «بیزاری از دشمنان خدا و مبارزه با آن» در درس ۱۰ سال دهم آن

۴) دین از سیاست جدا نیست «امم غیبی دره» باید مسلمانان فضای سیاسی را هم از محبت به عشق نسبت به ذات حق و تقرب و بعضی عملی نسبت به دشمنان جدا لبریز کند» در درس یازدهم سال دهم آن

۵) ارتباط معنای با «قاعدۀ فطری سبیل» دارد در درس ۵ سال یازدهم

۱۸) ارتباط توحید فردی و اجتماعی:

- میان بعد فردی و بعد اجتماعی توحید مطلق متعالی وجود دارد. هر قدر مردم یک جامعه به سوی توحید حرکت

کنند، ارتباط جامعه نیز بیش تر توحیدی به خود می گیرد. هر قدر تلاقی اجتماعی در خدمت

اجرای قوانین الهی باشد، زمینه برای رشد انسان ها و حرکت به سوی خداوند زندگی موجودات انسان می گردد

- مفهوم شرک علمی و اثرات آن در بعد اجتماعی

* لذا این امر اگر قرار باشد همه فقط خواسته ها و تمایلات دنیوی خود را دنبال کنند و دنیا منافع خود را محور فعالیت های

اجتماعی قرار دهند و اهل ایثار و تقارن در فریادند به دیگران نباشند غفلت

۱) تفوق و تصور جامعه را فراموش کرد

۲) امکان رشد و تعالی از بین می رود

۳) در چنین جامعه ای روز به روز انسان های تسلیم شده قدرت بیدار می کنند

و انسان های دیگر در خدمت امیال خود بکار می گیرند

۴) در نتیجه دیگر سختی از حاکمیت خداوند و فرمان های لونیست بلکه

سختی از حاکمیت طاغوت و دستور غیر ارسط.

۱۹) توحید و شرک در جهان امروز

- توحید روح زندگی دینی و شرک روح زندگی غیر دینی است

* الکفر که بی لایه و ایجاد توحید و شرک را آشنا شده ام، می خواهم ببینیم:

۱- زندگی انسان عصر حاضر آیا اندازه توحیدی است؟

۲- که امیک از برای توحید در زندگی انسان بسیتر مورد غفلت واقع شده است؟

* منظور ما از انسان عصر حاضر تمام افراد جامعه نیست بلکه جو غالب جامع و جو حاکم بر الشرک افراد است نه تمام

- می دانیم که جوامع بشری امروز از نظر **صفت و فن آوری** پیشرفت فراوانی کرده اند (این جوامع را می توان از این جهت بالذات نام مناسب کرد). همین انسان امروز کمتر از بیت پرستان قبل از اسلام که پیش از

۳۴۰ بیت را می پرستیدند به مثال این قبیل بت پرستی هاست

* بنا بر این های طرح این سوال است که: آیا انسان ها و جوامع انسانی به سوی زندگی توحیدی حرکت می کنند؟

- در ابتداء نظری رشد که امروزه کمتر کسی گرفتار شرک باشد و از این جهت نیز بشر در مسیر پیشرفت می باشد

اما یک **واقعیت تلخ** در اینجا وجود دارد و آن این است که **گرچه شرک در قالب بت و مانند آن در میان**

بیشتر جوامع وقت ندارد اما انواع دیگری از شرک که بسیار پیچیده تر از شرک قدیم است در میان بشر

به چشم می خورد که خوب است به آنها توجه کنیم و برای دوری از آنها تلاش نماییم از جمله **شکله**:

(۲۰) * **مصادیق برخی از شرک های جهان امروز:**

۱) **انسان خود را مالک، ولی و رب جهان می بیند:**

- امروز بسیاری از انسان ها جهان خلقت را ملک خود تلقی می کنند و بدون توجه به تفرّد برای مالک حقیقی آن، یعنی خدا، هرگونه که بخواهند در این جهان تصرف می کنند. این افراد و جوامع در واقع خود را مالک (**شرک بمالکیت**) و ولی (**شرک بولایت**) و پرورش دهنده جهان (**شرک در پرورش**) می دانند که از جمله پیامدهای آن عبارتند از:

۱) تخریب محیط زیست

۲) آلوده شدن طبیعت

۳) سدا شدن جوامع بسیار فقیر در کنار جوامع بسیار ثروتمند

- برخی از این انسانها مانند فرعون که **و انما نزلنا علی اهل قریظ** و خود را پروردگار بزرگ مردم مومنین می کرد

خود را مالک دیگر جوامع می بیند و برای آنها تصمیم گیری می کند.

۲) **عقلت از خدا و سگ گرم شدن به امور دنیوی و پیروی از هوا و هوس**

- بسیاری از انسانها چنان به امور دنیوی سرگرم شده اند که خدا را فراموش کرده و خداوند

در قلب آنها جا نگذاشته اند. **زین و بوق و زینت دنیا و لذات شهوانی چنان در دلسان**

فروزی یافته که جایی برای خلوت انس با خدا و درک معنویت نباشد بجز پروردگار باقی نگذاشته است.

- گویی **هوا و هوس** و آنچه و آن کس که آنان را به هوس هایشان می رساند **بیت و عبودیشان رفته**

و آن ها را هم چون **خدا می پرستند** و از ابزارهای **عبد ما شد سینما، تلوزیون، ماهواره، اینترنت** و سایر

رسانه ها در این راه بهره می برند و **بیکره از خدا و آخرت غافل شده اند.**

۲۱) وظیفه ما در مقابل وضع موجود و علو نگی اصلاح آن :

- قدم اول در این راه شناخت وضع موجود و سبب پستی نون است
- قرآن کریم معیارهای ثابت توحید و شرک **یا بت پرستی** را به ما نشان داده و تطبیق زندگی فردی و اجتماعی خود با این معیارها را بر عهده خودمان قرار داده است. این معیارها عبارتند از:

• معیارهای شرک و بت پرستی از نظر قرآن :

- ۱) اطاعت از ارباب های غیر خداوند
- ۲) بت پرستی کانی جز او
- ۳) خارج کردن دین از برنامه های زندگی
- ۴) تقلید از کسانی که در جهت مخالف دین حرکت می کنند

- **ریشه شرک و بت پرستی جدید:** آن است که برخی از انسانها در عین قبول داشتن خداوند دین و دستورات دین را در متن زندگی خود وارد نمی کنند و بر عکس تمامایات دنیوی و نفسانی خود را اصل قرار می دهند

۲۲) اندیشه و تحقیق

سوال آیاتی قرآن تنها به جنبه فزری توحید عملی مقفد بود و درکی جنبه اجتماعی آن را قبول نداشتیم

جواب - **هر** زنگار میان بعد فزری و بعد اجتماعی توحید یک رابطه متقابل و دوسویه وجود دارد.

درس چهارم

فقط برای او ← اخلاص ≠ ریا

مهمترین تعبیر در باره زندگی به خاطر خدا (اخلاص در عمل)

توصیف در انوید

درس دینی

توصیف عملی

بگو همانا نماز و عبادت‌هایم و زندگی و مرگم فقط برای خداست که پروردگار جهانیان است.
در درس گذشته با سبک زندگی توحیدی و نیز آثار سوء شرک در زندگی آشنا شدیم. اکنون شایسته است بدانیم چگونه می‌توان به سوی پرستش خالصانه این خدای بی‌همتا گام نهاد و یک زندگی توحیدی را تجربه نمود و اندیشه و قلب و عمل را برای او قرار داد و آن‌گونه که خداوند می‌پسندد زندگی کرد.

۱- (قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ)، سورة انعام، آیه ۱۶۲ ← درس اول دهم

مقدم بر ← اخلاص در اندیشه است.

۲- اخلاص در قلب

علاوه بر این، انسان باید تلاش کند آنچه را که از توحید در اندیشه و عقل خود پذیرفته است، به یک اعتقاد قلبی و درونی تبدیل کند و با آن انس قلبی برقرار نماید تا در رفتار و کردارش مؤثر باشد. زیرا، همان طور که سال های قبل آموختیم، برای اینکه به یک سخن درست عمل کنیم پذیرش عقلی آن کفایت نمی کند، بلکه آن سخن باید در قلب و دل ما نفوذ کند، یعنی قلب نیز تسلیم آن شود.^۱

حسن فاعلی

بنابراین، انسان مؤمن می کوشد قلبش را خانه خداوند مهربان کند و تنها به او دل ببندد و با آنان که خداوند سفارش کرده است انس قلبی داشته باشد. همچنین او تلاش می کند نیت های درونی و قلبی خود را الهی کند، زیرا تا نیت و قصد قلبی انسان از انجام یک عمل خدایی نشود، آن عمل، خدایی نمی گردد و خالصانه نمی شود. به همین جهت رسول خدا ﷺ می فرماید:

نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِنْ عَمَلِهِ^۲ نیت مؤمن از عمل او برتر است. **اهمیت نیت و قصد قلبی**

و نیز به خاطر همین جایگاه مهم و ارزشمند نیت و قصد قلبی است که ایشان فرمود:

إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ^۳ همانا اعمال انسان وابسته به نیت های اوست. **اهمیت اخلاص در قلب**

ظاهر کار، در کلی بررسی یک عمل نیت بلکه نیت فرد تعیین کننده عمل فرد است.

تفکر در حدیث

امیر المؤمنین علی عليه السلام می فرماید:

فَاعِلُ الْخَيْرِ خَيْرٌ مِنْهُ؛ وَ فَاعِلُ الشَّرِّ شَرٌّ مِنْهُ^۴

انجام دهنده کار نیک، از آن کار بهتر است و انجام دهنده کار شر، از آن شر بدتر است.

در این سخن حکیمانه تفکر کنید و رابطه آن را با اخلاص در اندیشه و قلب توضیح دهید.

+ نیت بر عمل خیر در عملی ← معرفت و نیت الهی/ درونی است

درستی و صحت عمل

حسن فاعلی ← اندیشه و معرفت درست و نیت الهی/ درونی است

حسن فعلی ← درستی و صحت عمل/ بیرونی است/ ظاهر عمل

انسان مؤمن، علاوه بر اینکه می کوشد نیت خود را خالص کند و عمل را به خاطر خدا انجام دهد، تلاش می کند عمل را همان گونه که خداوند دستور داده است انجام دهد. یعنی عمل را از جهت کمیت، اخلاص در قلب

۱- در این باره نیز در سال های قبل صحبت کردیم و توضیح دادیم که مثلاً برخی می دانند سیگار بد است ولی به این دانسته خود پایبند نیستند علتش آن است که قلب آنها تسلیم این حقیقت نشده است و از کشیدن سیگار متنفر نیستند.
۲- اصول کافی، کلینی، ج ۲، ص ۸۴.
۳- بحار الانوار، مجلسی، ج ۶۷، ص ۲۱۱.
۴- نهج البلاغه، حکمت ۳۲.

کیفیت، زمان، مکان و شیوه همان طوری انجام دهد که خداوند می خواهد. مثلاً اگر خداوند امر فرموده که نماز صبح در دو رکعت و با یک رکوع و دو سجده در هر رکعت و قبل از طلوع آفتاب انجام شود، انسان مؤمن نیز تلاش می کند نماز خود را به همین صورت انجام دهد تا صحیح و درست انجام داده باشد.

پس در هر عملی باید دو «حُسن» موجود باشد: حُسن فاعلی و حُسن فعلی. حُسن فاعلی بدین معناست که انجام دهنده کار، دارای معرفت درست و نیت الهی باشد. حُسن فعلی نیز بدین معناست که کار به درستی و به همان صورت که خدا فرمان داده است انجام شود.

عملی که حُسن فعلی و ظاهر رسی دارد اما نیت آن غیر الهی است و حُسن فاعلی ندارد

تطبیق

با توجه به تعریف بالا از حُسن فاعلی و حُسن فعلی، موارد زیر را بررسی کنید: بله / ریاء / کبر
 ۱- آیا ممکن است عملی دارای حُسن فعلی باشد اما حُسن فاعلی نداشته باشد؟ و یا برعکس،

حُسن فعلی نداشته باشد ولی دارای حُسن فاعلی باشد؟ مثال بزنید. دزدی و کمک به فقیران

۲- اگر فردی برای لاغر شدن و یا سلامت جسم روزه بگیرد روزه اش درست است؟ حیر / چون نیت عمل (حُسن فاعلی) برای خدا نبوده است

۳- اگر کسی به نیت نماز جماعت مسجد از منزل بیرون آید و به دلیل مانعی نتواند به مسجد

برسد، آیا نزد خدا پاداش دارد؟ به چه دلیل؟ در این کار کدام یک از اقسام حُسن وجود دارد؟

بله / پاداش دارد / چون نقیض الهی بوده (حُسن فاعلی) هر چند نتواند آن را انجام دهد.

بررسی

با توجه به اینکه ریا در مقابل اخلاص قرار می گیرد، بررسی کنید که هر یک از موارد زیر

مصدق ریا قرار می گیرد یا مصداق اخلاص؟ برای خدا باشد ← اخلاص

۱- حضور در نماز جماعت برای دیده شدن در مردم باشد ← «ریا» است.

۲- پوشیدن لباس تمیز و زیبا، برای حفظ احترام خود

۳- کمک به افراد نیازمند در حضور دیگران آمر اللّٰه بربِّه و تنهائهم ← الهی / از

① افزایش معرفت نسبت به خدا

② تقویت روحیه حق پذیری

③ راز و نیاز یا خدا کمک خواستن از خدا

④ دوری از سناها و تنهائی انجام واجبات

راه های تقویت اخلاص

برای تقویت اخلاص در وجود خود راه هایی وجود دارد که چند مورد از آن را در اینجا می آوریم:

۱- افزایش معرفت نسبت به خداوند: پیوند محکمی میان معرفت به خداوند و ایمان به او وجود

← افزایش معرفت به خدا ← افزایش ایمان ← افزایش ریا

افضل اخلاص

②

①

③

افزایش معرفت به خداوند

دارد. همچنین ارتباط دقیقی میان ایمان به خدا و اخلاص برقرار است. بنابراین، هر قدر که معرفت ما به خداوند بیشتر شود به افزایش درجه اخلاص کمک خواهد کرد. پس خوب است ساعاتی را صرف تفکر در آیات و نشانه‌های الهی کنیم تا بیشتر دریابیم که:

- آفرینش همه تنبیه خداوند دل است. دل ندارد که ندارد به خداوند اقرار
 الله نور السموات و الارض ما رايت سينا الا ورايت الله...
 این همه نقش عجب بر در و دیوار وجود
 همه مخلوقات در نظماً هستی، نشانه‌ای از حلق هستند
- البته اگر کسی گرفتار غفلت شد و چشم اندیشه را به روی جهان بست، آیات الهی را نخواهد یافت و دل به مهر او نخواهد داد.
- مهر رخسار تو می‌تابد ز ذرات جهان
 الله نور السموات و الارض
 توجه به یک نکته مهم
- هر دو عالم پُر ز نور و دیده نابینا، چه سود؟
 غفلت ما

همان طور که گفته شد، عمل بر اساس معرفت و آگاهی بسیار ارزشمندتر و مقدس‌تر از عملی است که در آن معرفتی نیست و یا با معرفت اندکی صورت می‌گیرد. نمازی که با معرفت انجام بگیرد، نزد خداوند بسیار ارزشمندتر از نمازی است که به جا آورنده آن نمی‌داند چه می‌گوید و برای چه می‌گوید. حتی گاه پیش می‌آید که انسان‌های نادان به تصور اینکه کار خیر می‌کنند، مرتکب گناهان بزرگ می‌شوند.

جنگ صفین (عدم معرفت) زاعش

ذکر نمونه

در جنگ صفین، وقتی امام علی علیه السلام در آستانه پیروزی بر معاویه قرار گرفت و شکست لشکر معاویه قطعی شده بود، معاویه با پیشنهاد عمرو عاص به لشکریانش دستور داد که قرآن‌ها را بر سر نیزه کنند و فریاد بزنند که ما هر دو گروه مسلمانیم و باید قرآن میان ما و شما داور باشد.

تعداد زیادی از لشکر امیر المؤمنین علیه السلام، فریب این نیرنگ را خوردند و حاضر به پیکار با معاویه نشدند و پیروزی حتمی را از دست دادند و امام را وادار به تسلیم و سپس قرارداد صلح با معاویه کردند.

این کار مسیر تاریخ اسلام را عوض کرد و سبب شد که ده‌ها سال حکومت اسلامی به دست بنی‌امیه بیفتد و به جای حکومت عدالت، ظالمین بر مسلمانان حاکم شوند.

این کار تاریخ اسلام عوض کرد
حاکم شدن ظالمین بر مسلمانان
روی کار آمدن بنی‌امیه

در سال‌های اخیر، وقتی نهضت بیداری اسلامی در کشورهای مسلمان خاورمیانه و شمال آفریقا آغاز شد و مسلمانان برای آزادی از حکومت‌های مستبد و تابع غرب قیام کردند، سازمان‌های مخفی در آمریکا و اروپا و برخی حاکمان کشورهای اسلامی، یک جریان افراطی و انحرافی را که افکاری

۱- سعدی، موعظ، قصیده شماره ۲۵.
۲- گلشن راز، شیخ محمود شبستری.

در نتیجه
↓
علت

۱) بی بهره بودن بزرگان مسلمانان متعصب دینی از معرفت صحیح دینی
۷) جذب شدن به جدایات اخراجی و افراطی مافته‌ی غرب و آمریکا

معلول ← کشتن مسلمانان در جهان اسلام و تبدیل بسیاری از سرزمین‌های اسلامی به ویرانه بسیار مخرب داشتند و وارد قیام مسلمانان کردند. آنان نیز توانستند بسیاری از جوانانی را که فقط تعصب دینی داشتند اما از معرفت صحیح دینی بی بهره بودند، به سوی خود جذب کنند و با استفاده از این نیروهای با انگیزه اما ناآگاه جهت مبارزه را تغییر دهند و به جای مبارزه با دشمنان به کشتن مسلمانان در جهان اسلام پردازند؛ در نتیجه، بسیاری از سرزمین‌های اسلامی در این جنگ‌ها و کشمکش‌ها به ویرانه تبدیل شد. رسانه‌های کشورهای استعماری هم از این فرصت استفاده کردند و خشونت‌های آنان را به نام اسلام در دنیا پخش نمودند، به طوری که تا امروزه بسیاری از مردم جهان وقتی نام اسلام را می‌شنوند آن را با سر بریدن، ویران کردن و جاهلیت مساوی می‌پندارند.

پروسی

اگر شخصی تصمیم بگیرد کاری را به خاطر خدا انجام دهد، اما نسبت به ارزش و عواقب آن کار معرفت نداشته باشد، چه نتیجه‌ای حاصل می‌شود؟

۲- تقویت روحیه حق‌پذیری: کسی که روحیه حق‌پذیری دارد و در مقابل حق تسلیم است

به آسانی وارد مسیر پندگی می‌شود. (زیر) افراد حق‌پذیر تابع دلیل هستند و وقتی عقل آنان حقیقتی را یافت، به دنبال آن می‌روند. اما کسانی که راه دریافت حق را بر خود بسته‌اند و به جای پیروی از عقل، از هوی و هوس پیروی می‌کنند، وقتی خیرخواهی اطرافیان و دوستان را می‌شنوند، دست به انکار می‌زنند و با گفتن «دلم نمی‌خواهد» راه رسیدن به حقیقت را بر خود می‌بندند. اینان توجه نمی‌کنند که دو ندا، دل را به سوی خود دعوت می‌کند: ندای از عقل و ندای از هوس و این ندای هوس‌های زودگذر است که آنها بدان پاسخ گفته‌اند.

امیرالمؤمنین این رابطه را به زیبایی توضیح می‌دهد و می‌فرماید: **عقل** سپهسالار لشکر خدای رحمان است و **هوی** راهبر لشکر شیطان، و انسان کشیده شونده میان آن دو. پس هر یک از این دو چیره شود، انسان در جایگاه او قرار خواهد گرفت. ۱

۳- راز و نیاز با خداوند و کمک خواستن از او: نیایش و عرض نیاز به پیشگاه خداوند و یاری جستن از او برای رسیدن به اخلاص، غفلت از خداوند را کم می‌کند، محبت او را در قلب تقویت می‌سازد

۱- «الْعَقْلُ صَاحِبُ جَيْشِ الرَّحْمَنِ وَالْهَوَى قَائِدُ جَيْشِ الشَّيْطَانِ وَالنَّفْسُ مُجَادِبَةٌ بَيْنَهُمَا، فَأَيُّهُمَا غَلَبَتْ كَانَتْ فِي حَيْزِهِ»: عَزَّ وَجَلَّ

- ۱) غفلت از خداوند را کم می‌کند
- ۲) محبت خداوند در قلب تقویت می‌کند
- ۳) انسان از کسب‌های الهی بهره‌مند می‌شود. (توضیح)

سنت (توفیق الهی) در ۶، ۷، ۸، ۹
و انسان را بهره مند از کمک های الهی می نماید.

سناهان ← اخلاص را از بین می برد
انجام واجبات ← اخلاص را تقویت می کند

۴- دوری از گناه و تلاش برای انجام واجبات: گناه، ریشه درخت اخلاص و بندگی را می سوزاند و آن را به تدریج از بین می برد، به همین جهت امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) می فرماید: «تمام اخلاص در دوری از گناهان جمع شده است.»^۱

از طرف دیگر، ترک گناه و توجه به واجبات و اطاعت از خداوند، درخت اخلاص را آبیاری می کند و رشد می دهد. در میان اعمال واجب، روزه تأثیر خاصی در تقویت اخلاص دارد. امیرالمؤمنین علی (علیه السلام) می فرماید:

«خداوند بدان جهت روزه را واجب کرد تا اخلاص مردم را بیازماید.»
انجام واجبات و تقویت اخلاص

میوه های درخت اخلاص
۱- دستیابی به درجاتی از حکمت
۲- نفوذ ناپذیری در برابر وسوسه های شیطان
۳- ریاضت پاداش های در وصف ناسخی

۱- دستیابی به درجاتی از حکمت: حکمت، به معنای علم محکم و استوار و به دور از خطاست که هدف درست و راه رسیدن به آن را نشان می دهد و مانع لغزش ها و تباهی ها می شود. انسان حکیم، به درجاتی از بصیرت و روشن بینی می رسد که می تواند در شرایط سخت و پیچیده، حق را از باطل تشخیص دهد و گرفتار باطل نشود.^۲ خداوند در قرآن کریم، علاوه بر آن که لقمان را به داشتن حکمت، توصیف کرده، سفارش های ارزنده و حکیمانه ای از ایشان نقل کرده است.^۳
پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می فرماید:

«هرکس چهل روز کارهای خود را خالصانه برای خدا انجام دهد، چشمه های حکمت و معرفت از دل و زبانش جاری خواهد شد.» (معلول)
← (علت)

۲- نفوذ ناپذیری در برابر وسوسه های شیطان: اگر انسان در اخلاص پیش رود، به مرحله ای می رسد که دیگر فریب وسوسه های شیطان را نمی خورد و گرفتار دام های شیطان نمی شود؛ چراکه شیطان خود اقرار کرده است که توانایی فریب دادن مؤمنان با اخلاص را ندارد.^۴

برو این دام بر مرغی دگر نه
که عنقا را بلند است آشیانه^۵
پرنده زکی (انسان) با آشیانه ای بسیار بلند

۱- «تمام الإخلاص تجتنب المعاصی» کنز الفوائد، محمد بن علی کراچی، ج ۱، ص ۲۷۹.
۲- نهج البلاغه، حکمت ۲۵۲.
۳- امیرالمؤمنین علی (علیه السلام): «عند تحققی الإخلاص تستنیر البصائر؛ به هنگام تحقق اخلاص، چشم بصیرت انسان، روشنی می گیرد. غرر الحکم، آمدی، حدیث ۶۲۱۱.
۴- سوره لقمان، آیه ۱۲.
۵- بحار الانوار، همان، ج ۶۷، ص ۲۴۳.
۶- سوره حجر، آیه ۴۰ و سوره ص، آیه ۸۳.

عبور از طغری اولیٰ اصل و بر گردن برادر

یکی از اوصافی که خداوند در قرآن برای حضرت یوسف علیه السلام ذکر کرده، داشتن اخلاص و رسیدن به مقام **مخلصین** است.^۱

با بررسی آیات ۳۲ و ۳۳ سوره یوسف بگوئید شیطان چه دامی برای حضرت یوسف علیه السلام گسترده بود و او چگونه توانست از این دام نجات یابد؟ **ارتباط ناسمج با زلیخا** سر غریزه شیطان امروزه نیز، از همان نوع دامی که برای کشاندن حضرت یوسف علیه السلام به گناه و فساد گسترده بود، به صورت‌های گوناگون برای انسان‌ها پهن کرده است تا هوس زودگذر آنها را تحریک کند و به گناه بکشاند و آنان را از بهشت جاویدان محروم سازد. فیلم‌ها، وبگاه‌ها، شبکه‌های ماهواره‌ای گمراه‌کننده، شبکه‌های مجازی ناسالم و گروه‌ها و دسته‌های منحرف اجتماعی از جمله این دام‌هاست که مقاومت در برابر آنها نیازمند روی آوردن به پیشگاه خداوند و پذیرش خالصانه فرمان‌های اوست. کسی که در چنین دام‌هایی گرفتار شود، هم زندگی پاک و با نشاط دنیا را از دست خواهد داد و هم حیات سرشار از شادکامی آخرت را.

۳- دریافت پاداش‌های وصف ناشدنی: بندگی خالصانه خداوند ثمراتی دارد که چه بسا در ذهن ما ننگجد و از تصور و تخیل ما فراتر رود.

از جمله این پاداش‌های وصف ناشدنی، دیدار محبوب حقیقی و تقرب به پیشگاه کسی است که بنا به تعبیر امیر مؤمنان، «نهایت آرزوی عارفان، دوست دل‌های صادقان، ولی مؤمنان و معبود عالمیان است.»^۲ کافی است به زندگی زیبای رسول خدا صلی الله علیه و آله، امیر المؤمنین علی علیه السلام، فاطمه زهرا علیها السلام و دیگر پیشوایان خود نظر بیفکنیم و ببینیم که چگونه از راه بندگی خالصانه خدا، این همه خوبی و زیبایی و آن مقام قرب و نزدیکی به محبوب را به دست آورده‌اند.

ان اعبدوا اخلاصاً → **بندگی کن تا که سلطانت کنند**
ولایت معنوی
همچو سلمان در مسلمانی بکوش
تن رها کن تا همه جانت کنند
رهای از بعد مادی و مادیات
ای مسلمان تا که سلامت کنند
خوی حیوانی سزاوار تو نیست
ترک این خو کن که انسانت کنند
چون نداری درد، درمان هم نخواه
نیازهای بر تو بنیادین
بنده شیطانی و داری امید
که ستایش همچو یزدانت کنند؟^۳

۱- سوره یوسف، آیه ۲۴. لا تقبوا الشیطان

۲- دعای کمیل.

۳- ...

در لغت: اندازه - چیزی را به اندازه معنی ساختن
 اندازه و معیاس وجود، نقشه، ساختار، سوخت، آتش، و غیره
 کیفیت، روابط، تاثیرگذاری و نظام مندی) ***

حکمت و علم
 تقدیر

(شمس و قمر - بل و نهار - صبح - شب - روز و لایله - قدر - بقدر)
 اعضای بدن - کار - عفت - ورزش - مقل - ورزش اختیار - حضور

نور الهی
 اراده

اراد، عزم و زبان، خلق کردن، ایجاد کردن، اجرا و بساز کردن، محض
 حتمیت، خستیدن، پایان دادن، فعل) ***

تقصا

اراد، سواد، امر، قضی، کن، تکلیف
 در لغت: انجام دادن - پایان دادن

قدرت پرواز

درس پنجم

در درس های پیشین دانستیم که تنها خالق، مالک، رب و مدبر جهان خداست و هیچ یک از مخلوقات در اداره جهان با او شریک نیستند. همه موجودات، تحت اراده و تدبیر خداوند قرار دارند و به اذن او عمل می کنند.

در این درس، به باری خداوند، به بررسی و پاسخ این سؤال خواهیم پرداخت که: با توجه به اینکه همه رخدادهای جهان، تحت اراده خداوند است، نقش اختیار انسان در این نظام جهانی چیست؟ آیا این نظام که با علم و اراده الهی اداره می شود مانع اختیار انسان است یا بستری مناسب برای آن؟

اندازه و ورزش و نقشه بدیده ها به یک تقدیر الهی است که با حکمت الهی صورت
 * عین
 * در تحقق و نقشه بدیده ها به یک قضای الهی است که با اراده الهی صورت می گیرد

از شما هم سوره حرکت دست که بر اثر بازی ورزش دارد با حرکت دست خود شخص برای غذا خوردن
 می آید و آوردن دست به ایستادن است و نفس توالی حرکت

اختیار، حقیقتی وجدانی و مشهود

میان حرکات قلب یک فرد برای گردش خون و حرکات پای وی به هنگام قدم زدن، تفاوت اساسی وجود دارد. همچنان که تفاوت است میان حرکات دستی که بر اثر بیماری ورزش دارد با حرکت دستی که خود شخص برای غذا خوردن بالا و پایین می آورد. ضریان قلب و حرکت دستی که ورزش دارد اختیار نیست؛ ولی حرکات پای برای رفتن به سوی یک مقصد و حرکات دست در هنگام غذا خوردن اختیار و تابع اراده انسان است.

اختیار، که به معنای توانایی بر انجام یک کار و یا ترک آن است، یک حقیقت وجدانی است و هر انسانی آن را در خود می یابد و می بیند که شبانه روز در حال تصمیم گرفتن برای انجام یک کار یا ترک آن است. حتی کسی که اختیار را در سخن یا بحث انکار می کند، در عمل از آن بهره می برد و آن را اثبات می کند. مولوی ابن حقیقت را در قالب یک مثال این گونه یادآوری می کند:

آن یکی بر رفت بالای درخت می فشاند او میوه را دزدانه سخت
 صاحب باغ آمد و گفت ای دنی از خدا شرمت، بگو چه می کنی؟
 گفت: از باغ خدا بنده خدا ^{استغفار} می خورد خرما که حق گردش عطا
 پس بیستش سخت آن دم بر درخت می زدش بر پشت و بهلو چوب سخت
 گفت: آخر از خدا شرمی بدار می گشسی این بی گنه را زار زار
 گفت: کز چوب خدا این بنده اش ^{اعتقاد} می زند بر پشت دیگر بنده اش

چوب حق و پشت و بهلو، آن او من غلام و آلت فرمان او ^{است} **توجه** **بیا که اختیار، حقیقتی وجدانی و مشهود**

البته باید توجه داشته باشیم که بسیاری از امور اختیاری نیست و ما در وقوع آنها نقشی نداریم. به عنوان مثال، هیچ یک از ما در عملکرد دستگاه های مختلف بدن خود، مانند دستگاه گوارش و یا گردش خون، و همچنین در قوانین حاکم بر طبیعت مانند قانون جاذبه زمین، توالی فصل ها و... نقشی نداریم و این امور خارج از اختیار ما و به صورت طبیعی انجام می شود. در عین حال، باید توجه داشت که همین اختیار محدودی که داریم، مبنای تصمیم گیری های ما و تعیین کننده عاقبت و سرنوشت ما است.

مبنای تصمیم گیری های ما در عین حال، کتابت عاقبت و سرنوشت ما است.

۱- حقایق وجدانی، اموری هستند که به قدری آشکار و بدیهی می باشند که هر کس بدون نیاز به هیچ دلیل و واسطه ای در درون خود به آنها علم دارد.

۲- مولوی، دفتر پنجم.

همه ما با وجود روشن بودن اختیار و بی نیازی آن از استدلال، شواهدی بر وجود آن را می بینیم

می بایم که عبارت انداز: چرا خداوند را بر اختیار وجود دارد؟
۱- تفکر و تصمیم: هر کدام از ما همواره تصمیم هایی می گیریم و برای این تصمیم ها ابتدا تفکر می کنیم و جواب آن را می سنجم و سپس دست به عمل می زنیم. گاهی نیز دچار تردید می شویم.

میان چندین راه و چندین کار کدام یک را انتخاب کنیم. دست آخر، پس از بررسی های لازم برگزیده و عمل می کنیم.
این که فردا این کم یا آن کم خود دلیل اختیار است ای صمیم!

۲- احساس رضایت یا پشیمانی: هر گاه در کاری موفق شویم، احساس رضایت و خرسندی وجودمان را فرا می گیرد. این احساس رضایت نشانه آن است که آن کار را از خود و نتیجه آن و تصمیم عاقلانه خود می دانیم. گاه نیز در کاری مرتکب اشتباه می شویم و به خود یا دیگری می رسانیم.

در این هنگام احساس ندامت و پشیمانی می کنیم و با خود می گوئیم ای کاش آن کار انجام نمی دادم. این احساس ندامت نشانگر آن است که من توان ترک آن کار را داشته ام.

این دروغ و خجلت و آزر چیست؟
گر نبودی اختیار این شرم چیست؟
وان پشیمانی که خوردی زان بدی
ز اختیار خویش گشتی مهتدی!

۳- مسئولیت پذیری: هر کدام از ما خودمان را مسئول کارهای خود می دانیم. به همین جهت ز میانه و عواقب عمل خود را می پذیریم و اگر به کسی زیان رسانده ایم، آن را جبران می کنیم. عهدها و پیمان نیز بر همین اساس استوارند. بنابراین، اگر کسی پیمان شکنی کند و مسئولیتش را انجام ندهد خود زندگی

مستحق مجازات می داند.
پیام کلی: انسان برخلاف دیگر موجودات مسئولیت پذیر است و این امرش برای پروردگار

هیچ گویی سنگ را فردا بیا
هیچ عاقل مر کلوخی را زند؟
ور نیایی من دهم بد را سزا؟
هیچ با سنگی عتابی کس کند؟

خدای متعال، متناسب با همین قوه اختیار، بشر را راهنمایی کرده و او را مختار گذاشته است که راهنمایی خداوند استفاده کند و سپاسگزار باشد، یا ناسپاسی کند و از هدایت و لطف الهی بهره نبرد.

۱- مثنوی معنوی، مولوی، دفتر پنجم.
۲- همان.
۳- همان.

این تفکر و تصمیم و برگزیده و عمل می کنیم. این که فردا این کم یا آن کم خود دلیل اختیار است ای صمیم!

مسیر شقاوت را بیساید:

ما کلمه قدرت انتخاب و اختیار در آن

إِنَّا هَدَيْنَا السَّبِيلَ إِنَّا سَاكِرًا وَإِنَّا كَفُورًا (قدرت بر حق بار و خداوند است)

پس از ترجمه آیات زیر در آن تأمل کنید و توضیح دهید چگونه محتوای این آیات می تواند نشانی از وجود اختیار در انسان باشد؟

قَدْ جَاءَكُمْ بَصَائِرٌ مِّن رَّبِّكُمْ

لَعَلَّكُمْ تَبْصُرُونَ

وَمَنْ غَيَّبَ عَنْ قُلُوبِهِمْ

ذَلِكَ بِمَا قَدَّمْتُمْ

وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِلْعَبِيدِ

بهر این است که دلایل روشن از جانب پروردگاران بر روی ما
این روشن گریها است که به پرورد خود او
و هر کس که در دل خود در پی زمان خود اوست ...
این که عقوبت است و به خاطر کردار نیک است
[و نیز به خاطر آن است که خداوند هرگز
سندگان را ستم نمی کند ...
(بازگشت و توبه ای که در آن اعمال آزادانه و آگاهانه توبه)

زمینه ساز شکوفایی اختیار علت وجود اختیار در آن چیست؟

خداوند، قدرت اختیار و اراده را به ما عطا کرده و از ما خواسته است با استفاده از آن، برای زندگی خود برنامه ریزی کنیم و به قله های کمال برسیم و تا آنجا پیش برویم که جز خداوند عظمت آن نمی داند.

البته، ما در یک دنیای خیالی زندگی نمی کنیم، بلکه در جهانی زندگی می کنیم که خداوند امور آن تدبیر می کند و قوانین مشخصی را بر آن حاکم کرده و جهان هستی مطابق با آن قوانین عمل می کند به پیش می رود. اکنون جای این پرسش هست که آیا مشیت خداوند و قوانین حاکم بر هستی مانع تیار انسان است، یا برعکس، زمینه ساز شکوفایی اختیار و بستری برای بهره مندی از آن (پاسخ به

آیه آیه ۲) وَجَعَلْنَا لِكُلِّ شَيْءٍ قَدْرًا (و ما برای هر چیزی اندازه و قدرتی قرار دادیم) (سوره انعام، آیه ۲)

استانها به واسطه اعمال آزادانه و آگاهانه آنهاست.

جواب تدبر

۱) در آیه خداوند از سویه راهنمایی خود با آن که سخن می گوید تصمیم نهایی انسان در انداختن راه بد و خوب تقدیر شدن رهنمودهای خداوند است و نتایج با خورش است.

اعتماد به خدای حکیم در اعمال اختیاری انسان دارد

این سوال را در دو بخش توضیح می دهیم:

الف - اعتقاد به خدای حکیم، که با حکمت خود جهان را خلق کرده و اداره می کند، این اطمینان است که به انسان می دهد که نعمه و قانع و رخدادهای جهان، نجات یک برنامه سامان دهی شده و غایت استفاده می گیرد و نه اتفاقی و بی هدف. کسی که معتقد به حاکمیت چنین خدایی است، هر چند خود را الهی برآشناخت علت بسیاری از حوادث و رخدادهای جهان عاجز است، اما مطمئن است که هر قدر هدف معین و مشخصی دارد و از سر تصادف، غفلت یا ندانم کاری رخ نمی دهد.

ب - قطره ای کز جویباری می رود از بی انجام کاری می رود
همچنین اعتقاد به خدای حکیم، این اطمینان را به آدمی می دهد که جهان خلقت حافظ و نگهبان زمانه ایجاد دارد که در کار او اشتباه نیست. به عبارت دیگر، کشتی جهان ناخدایی دارد که به موجب علم به این ناخدا، هیچ گاه غرق و نابود نخواهد شد. قرآن کریم در این باره می فرماید:

إِنَّ اللَّهَ يُمِيتُ
السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ
أَن تَزُولَا
وَلَئِن زَالَتَا
إِن أَمْسَكَهُمَا

جهان خدایندنگه می کند
آسمان جواهر زمین را
از اینکه نابود شوند؛
و اگر بخواهند نابود شوند،
کس نمی تواند آنها را حفظ کند.

مِن أَخِيدٍ مِّن تَعْدِهِ... مگر خود خداوند.

این بینش و نگرش به انسان اطمینان خاطر می دهد که می تواند در این جهان از قدرت اختیار بهره ببرد و برای ساختن امروز و فردای خود و جامعه تلاش کند و ثمرات تلاش خود را مشاهده نماید.

۴۰ قانون مند بودن جهان

۲- در نتیجه اعتقاد فوق، انسان خداشناس می داند که فقط با زندگی در یک جهان قانونمند پشتوانه آن علم و قدرت خداست، وی امکان حرکت و فعالیت دارد، زیرا با زندگی در چنین

۱- برون اعتصامی، دیوان اشعار.
۲- سوره فاطر، آیه ۲۱.

سؤالات جهان از جهت قدرت الهی است
کلمه برادر و حقیقت بخشیدن معنا و مفهوم برادران است
سؤال =

است که او می تواند قوانین حاکم بر جهان هستی و خلقت را بنسبند و برای رفع نیازهای خود از آنها استفاده کند و به هدفهای خود برسد. به عبارت دیگر، او در جهانی زندگی می کند که قدر و قضای الهی بر آن حاکم است. معنای تقوی قدر و قضای الهی

قدر و قضای الهی اکنون لازم است این دو اصطلاح فرآینی را بیشتر بشناسیم و در معنا و مفهوم آنها عمیق تر تأمل کنیم. «قدر» و «قدر» به معنای «اندازه» و «تقدیر» به معنای «اندازه گرفتن» است.

«قضای الهی» نیز به معنای «به انجام رساندن»، «پایان دادن»، «حکم کردن» و «حتمیت بخشیدن» است.

مخلوقات جهان از آن جهت که خدای متعال با علم خود، اندازه، حدود، ویژگی، موقعیت مکانی و زمانی آنها را تعیین می کند، مقدر به تقدیر الهی هستند و از آن جهت که با فرمان و حکم و اراده الهی ایجاد می شوند، به قضای الهی وابسته اند. پس اینکه می گوئیم قدر و قضای الهی بر جهان حاکم است، منظور چیست؟

به این معناست که نقشه جهان با همه موجودات و ریزه کاری ها و ویژگی ها و قانون هایش از آن خدا و قدرت از علم خداست و اجرا و پیاده کردن آن نیز به اراده خداست. به همین دلیل، نه در نقشه جهان نقصی هست و نه در اجرا و پیاده کردن آن. (تسبیح)

اگر وضع جهان غیر از این می بود، یعنی تحت نظام قدر و قضای الهی قرار نداشت، آیا می توانستیم با همین اطمینان خاطری که اکنون داریم، دست به انتخاب زده و در این جهان کار و فعالیت کنیم؟ آیا علمی همچون فیزیک، شیمی، زیست شناسی و... می توانستند معنا پیدا کنند؟

ای که برای رفع تشنگی می نوشیم، به سبب اعتماد به همین تقدیر و قضاست. یعنی می دانیم که خداوند آب را با این ویژگی ها و اندازه ها آفریده که سبب رفع تشنگی می شود. اما اگر کسی این تقدیرها را نبیند و نظم فعلی جهان را یک اتفاق از میان میلیاردها اتفاق ممکن دیگر تلقی کند، اگر واقعاً بخواهد همین تلقی را مبنای عمل خود در زندگی قرار دهد، چه خواهد کرد؟ نسبت به فردای جهان چه تصویری خواهد داشت؟ آیا داشتن اراده و اختیار در چنین جهانی را خواهد پذیرفت؟ اصولاً این فرد با چه روحیه ای زندگی را سپری خواهد نمود؟

قضای الهی چه چیزی است که دارد به اراده خرابونیز

تفکر

درباره سؤال های بالا بیندیشید و نظر خود را درباره هر یک از آنها ارائه دهید.

سؤال = با همه جوان به یک جهان با احوال تقدیر و قضای الهی را در یک
مترخص کنید. صفت قدر و قضای الهی

آنچه می گوئیم ما آن می کنند
ما به سبیل و موج فرمان می دهیم
از بی انجام کاری می رود

رودها از خود نه طغیان می کنند
ما به دریا حکم طوفان می دهیم
قطره ای کز جویباری می رود

خداوند، درباره قدر و قضای الهی و این قانونمندی تخلف ناپذیر و استوار، منالی می زند و می فرماید
لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا
أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ ﴿١﴾ و نه سب بر روز پیشی جوید، **تقدیر الهی**
که به ماه برسد.

تقدیر
(وَلَا الْبَلُ سَابِقُ الثَّهَارِ) و هر یک در مداری در گردشند. **تقدیر الهی**
(وَكُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ) و هر یک در مداری در گردشند. **تقدیر الهی**
پیام مکی: عدم خروج مخلوقات از قانون مندی خود **تقدیر الهی**
اصلاح یک بندار **تقدیر الهی** **تقدیر الهی** **تقدیر الهی**

برخی چنین پنداشته اند که قضا و قدر الهی با اختیار انسان ناسازگار است و تصور می کنند تقدیر چیزی و رای قانونمندی جهان و نظم در آن است که وقتی به حادثه ای تعلق گرفت، هر قانونی را لغو هر نظمی را برهم می زند؛ در حالی که دیدیم معنای قدر و قضای الهی این است که هر چیزی مهندسی و قاعده خاص خود را دارد که این قواعد، توسط انسان قابل یافتن و بهره گیری است بدون پذیرش قدر و قضای الهی هیچ نظمی برقرار نمی شود و هیچ زمینه ای برای کار اختیاری پدید نمی آید.
روزی امیرمؤمنان علی **تقدیر الهی** با جمعی از یاران خود در سایه دیواری نشست بود. آن حضرات متوجه گچی و سستی دیوار شد و برای اینکه مبدا دیوار روی او و یاران خراب شود، از آنجا برخاستند و زیر سایه دیواری دیگر نشست. یکی از یاران به آن حضرت گفت:

یا امیرالمؤمنین آیا از قضای الهی می گزیری؟
امام فرمود: «نه، بلکه از قضای الهی به قدر الهی پناه می برم.»

یعنی از نوعی قضا و قدر الهی، به نوع دیگری از قضا و قدر الهی پناه می برم.

برداشت نابجای آن شخص چنین بود که ما هیچ اختیاری در تعیین سرنوشت خود نداریم و اگر قرار باشد دیوار بر سرمان خراب شود حتماً این اتفاق خواهد افتاد و ما نمی توانیم تغییری در آن ایجاد کنیم

- ۱- برین اعتصامی، دیوان اشعار.
- ۲- سوره یس، آیه ۲۰.
- ۳- توحید، شیخ صدوق، ص ۳۲۷.

بگو تقدیر الهی است

دیوار
بایداری و استقامت آن دیوار قانون و قضا
بگو تقدیر الهی است
دیوار
فروردین حسن آن دیوار بر قانون و قضای الهی است

برداشت نابجای از قضا و قدر

سوال: مقاصد تقدیر و قضا از کدام یک از صفات خداوند است؟
تقدیر (علم و قدرت) / قضا (علم و اراده) / اراده (علم و قدرت)

بنابراین، حرکت و تغییر مکان و تصمیم گیری بر اساس دستور عقل بی فایده است. اما امیرالمؤمنین (علیه السلام) با رفتار و سپس گفتار خود، نگرش صحیح خود از قضا و قدر را نشان داد و به آن شخص و دیگران آموخت که اعتقاد به قضا و قدر، نه تنها مانع تحرک و عمل انسان نیست، بلکه عامل و زمینه ساز آن است. در واقع (فرد ریختن دیوار گچ یک فضای الهی است)، اما این قضا متناسب با ویژگی و تقدیر خاص آن دیوار، یعنی گچی آن است. اما اگر دیوار، ویژگی دیگری داشته باشد، مثلاً محکم باشد، فضای دیگری را به دنبال خواهد آورد و انسانی که این دو تقدیر و این دو قضا را بشناسد تصمیم می گیرد دست به انتخاب مناسب تر می زند. **معموم جمله از قضای الهی بقدر ان نیاز می برم**
حال جهانی را در نظر بگیرید که هیچ گونه تقدیر و اندازه ای بر پدیده های آن حاکم نباشد؛ آیا در چنین جهانی جایی برای اراده و اختیار انسان وجود دارد؟ و آیا اصلاً چنین جهانی معنا دارد و می تواند واقعیت خارجی پیدا کند؟

اختیار انسان، یک تقدیر الهی

وقتی از تقدیر جهان به وسیله خداوند سخن می گوئیم، منظورمان فقط تعیین طول، عرض، حجم مکان و زمان یک موجود نیست. اینها ساده ترین و آشکارترین تقدیرها هستند. تقدیر الهی شامل همه ویژگی ها، کیفیت ها و کلیه روابط میان موجودات می شود. اینکه آب در چه درجه ای به جوش آید، تعداد الکترون های هر عنصر چه تعداد باشد، ماه در کدام مدار دور زمین گردش کند، بدن انسان از چه اعضای تشکیل شود، هر عضوی کدام کار را انجام دهد، همه و همه از تقدیرات الهی است. یکی از تقدیرات الهی برای انسان این است که او دارای اختیار باشد؛ یعنی همان طور که مثلاً به آب، ویژگی مایع بودن را داده است، به انسان نیز ویژگی مختار بودن را عطا کرده است.

به تعبیر دیگر، خداوند این گونه تعیین کرده که انسان کارهایش را «با اختیار انجام دهد» و کسی نمی تواند از اختیار، که ویژگی ذاتی اوست، فرار کند؛ حتی اگر بخواهد فرار کند، باز هم این یک کار اختیاری بوده، چون همین کار را با خواست و اراده خود انجام داده است.

حدود اختیار انسان

توجه کنیم که ما در چارچوب قوانین حاکم بر هستی حق انتخاب داریم (مثلاً آسمان و دریا در هر شرایطی رام و مسخر انسان نمی شود) فقط در صورتی رام و مسخر انسان می شوند که آدمی ویژگی ها و قانونمندی های آنها را بشناسد و متناسب با آن ویژگی ها، ابزارهایی مانند هواپیما و کشتی تهیه کند تا تواند در آسمان ها و دریاها سیر نماید.

ساده ترین و آشکارترین تقدیرها کدام است؟
تقدیر الهی چیست؟
مختار بودن را داده است.
مختار بودن را عطا کرده است.
مختار بودن را عطا کرده است.
مختار بودن را عطا کرده است.

کدام برداشت نادرست است از قضا و قدر الهی در درس از راه عملی؟ قابل مشاهده است
باسم (ع) علی (ع) می بود توضیح (صدید) بالای صفحه

توجه: این دعا برای تندرستی و مفید قضا و قدر است
تمام شود از خداوند سبحان یا هر قدری که میسر است

تذکره در قرآن (۲)

پس از ترجمه آیه زیر، در آن تدبیر کنید و به سوال های زیر پاسخ دهید:

اللّٰهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَيُلْهِكُمْ أَنْفُسَكُمْ فَمَا لَكُم مِّنْ حَسْرَةٍ إِن كُنتُمْ تَعْلَمُونَ

- ۱- مقصود از رام و سخر بودن آسمان ها و دریاها چیست؟
- ۲- چرا کنشی ها می توانند در دریاها حرکت کنند؟
- ۳- چرا انسان می تواند با اختیار خود به جستجو در دریا بپردازد؟

تفاوت قدرت و اختیار
انسان چگونه؟

پس (تقدیرات و قانونمندی ها هم لازمه کار اختیاری انسان و هم جهت دهنده و محدود کننده است. برخی از افراد به همین نکته بسیار روشن توجه نمی کنند و بدون درک قوانین جهان رسیدن به خوشبختی، راه دلخواه خود را دنبال می کنند و برای خود بدبختی را رقم می زنند.

تاریخ علم نشان می دهد که همین نظام قانونمند، به انسان امکان داده است تا از فکر و اختیار بهره ببرد و دروازه های علم را بگشاید، بهینه دریاها را بشکافد، اعماق اقیانوس ها را بجوید و نوک کوهستان ها را در نوردد و ابزارهای گوناگونی برای زندگی خود بسازد.

به راستی که خداوند با چه زیبایی رابطه میان قدرت اختیار انسان و نظام جهان را سامان داده، به گونه ای که نه تنها این نظام سز راه او نشود، بلکه زمینه ساز عروج و صعود وی به سوی قله های کمال گردد.

تذکره در قرآن (۳)

۱- با توجه به آیه شریفه

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ

بگویند چه تقدیراتی در موارد زیر به کار رفته است؟ به هم خوردن این تقدیرات چه عواقبی دنبال دارد؟

الف) جوانه زدن یک گیاه تا تبدیل شدن آن به گل

۱- سوره جاثیه، آیه ۱۲
۲- سوره قمر، آیه ۲۹

الف - تدبیرات و دستورها خردگانه (تلاک و مسائل ساده) و هم تدبیرات عظیم (دما - نور - آب و ...)

ب - بی‌تأمل و بی‌توجهانه ناپیش خورشید به اندازه‌ای که زمین و ساکنان زمین از آن بهره ببرند.

ج - برنامه‌ریزی یک دانش آموز سال دوازدهم برای قبولی در رشته مورد نظر

د - اگر دانش آموزی بخواهد بر اساس آیه فوق برای قبولی در رشته مورد نظر برنامه‌ریزی کند، به چه تدبیراتی در وجود خود و پیرامون خود باید توجه کند؟

ح - ۱- توصیف استعداد و توانایی و مزاج دانش آموز ۲- ویژگی‌های شخصی (مثلاً آمارکس شش‌زمن برای یادگیری در ۶ ماه و ۶ روز در ۶ ماه)

رابطه اختیار انسان با اراده خداوند

در اینجا ما با یک مسئله دیگر روبه‌رو می‌شویم (آن مسئله این است که: چگونه می‌توان هم به فضا و اراده الهی اعتقاد داشت و گفت همه کارها با اراده خداوند انجام می‌شود و هم انسان را موجودی مختار دانست که کارهایش را با اراده خودش انجام می‌دهد؟)

برای پاسخ به این پرسش لازم است ابتدا یا علت‌هایی که در پیدایش یک پدیده دخالت دارند، بیشتر آشنا شویم. این علل، بر دو دسته‌اند: **علل عرضی** و **علل عینی**.

۱- **علل عرضی** در پیدایش هر پدیده ممکن است چند عامل به صورت مجموعه و با همکاری یکدیگر مشارکت کنند. مثلاً برای رویش یک گل، مجموعه‌ای از باغبان، خاک، آب، نور و حرارت دست به دست هم می‌دهند و با مشارکت یکدیگر گل را پدید می‌آورند. با مثلاً وقتی دو نفر دسته‌های یک گلدان بزرگ را می‌گیرند و جابه‌جا می‌کنند، هر کدام از این دو نفر نیروی خاصی را وارد می‌کند که باعث جابه‌جایی گلدان می‌شود. در هر دو مثال، هر یک از این عوامل و عناصر اثر خاصی را، مستقل از دیگری، اعمال می‌کند تا گل بروید یا گلدان جابه‌جا شود.

این گونه علل را «علل عرضی» می‌گویند. در علل عرضی، هر عامل به طور مستقیم نقش خاصی را برعهده دارد که با نقش دیگری متفاوت است. را نویسنده کنید

۲- **علل طولی**: گاهی تأثیر چند عامل در پیدایش یک پدیده این گونه است که **یک عامل در عامل دوم** اثر می‌گذارد و **عامل دوم در عامل سوم** تأثیر می‌کند تا اثر عامل اول را به معلول منتقل کند. برای مثال، وقتی شما قلم به دست می‌گیرید و نامه می‌نویسید، چند عامل، **گذر طول هم**، در انجام این کار دخالت دارند:

اول، قلم که با حرکت خود روی صفحه جملات را می‌نگارد؛
دوم، دست شما که قلم را به حرکت درمی‌آورد؛

در **علل عرضی** توجه $\Rightarrow$ معلول را نمی‌توان بر کسی از علل به تنهایی منت نسبت داد

و بعضی از یک قسمت جنبه بیکیفیت جنبه کیفی دارند و در تمام موارد با هم تفاوت دارند

تأثیر عوامل در هم

توجه: این دو آیه بیانگر حد و مقوم قضا و قدر است
انجام شود امر خداوند است یا امر قضای الهی

تدبر در قرآن (۲)

پس از ترجمه آیه زیر، در آن تدبر کنید و به سؤال های زیر پاسخ دهید:
اللَّهُ الَّذِي سَخَّرَ لَكُمْ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلُكُ فِيهِ بِأَمْرِهِ وَ لِيَتَّبِعُوا مِنْ فَضْلِهِ وَ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ
خداوند است که دریا را برای شما برآورد تا در آن کشتی ها برانند. پس فرمایند: او حرکت کننده

تفسیر الهی
کشف
انسان می کند؟
انسان می کند؟
انسان می کند؟

- ۱- مقصود از رام و مسخر بودن آسمان ها و دریاها چیست؟
..... حکمت، قانون، قوانین، مبتد بر بودن آنها، استخفاف این قوانین می توانیم آنها را
- ۲- چرا کشتی ها می توانند در دریاها حرکت کنند؟
..... چون قانون، قانون الهی، حکیم، بر آب است. این قوانین را است. انسان و سبیل
می سازد که در دریا غرق می شود
- ۳- چرا انسان می تواند با اختیار خود به جستجو در دریا بپردازد؟
..... زیرا که می تواند از قانون الهی، راه رفتن کند و امکان است. به سبب این است

پس تقدیرات و قانونمندی ها هم لازمه کار اختیاری انسان و هم جهت دهنده و محدود کننده

است. برخی از افراد به همین نکته بسیار روشن توجه نمی کنند و بدون درک قوانین جهان، برای رسیدن به خوشبختی، راه دلخواه خود را دنبال می کنند و برای خود بدبختی را رقم می زنند.
تاریخ علم نشان می دهد که همین نظام قانونمند، به انسان امکان داده است تا از فکر و اختیار خود بهره ببرد و دروازه های علم را بگشاید. بهنه دریاها را بشکافد، اعماق اقیانوس ها را بجوید و فضا کاشکان ها را درنوردد و ابزارهای گوناگونی برای زندگی خود بسازد.
به راستی که خداوند با چه زیبایی رابطه میان قدرت اختیاری انسان و نظام جهان را سامان داده، به گونه ای که نه تنها این نظام سدا راه او نشود، بلکه زمینه ساز عروج و صعود وی به سوی قله های کمال گردد.

تدبر در قرآن (۳)

۱- با توجه به آیه شریفه
إِنَّا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدْرِ ۚ با چه چیزی را بر اندازه آن خردیم

بگویند چه تقدیراتی در موارد زیر به کار رفته است؟ به هم خوردن این تقدیرات چه عواقبی به دنبال دارد؟
توصیف در حالت

الف) جوانه زدن یک گیاه تا تبدیل شدن آن به گل

- ۱- سوره جاثیه، آیه ۱۲. **بِأَمْرِ الْمَلِكِ فَأَنْزَلْنَا مِنْهَا نِجْمًا مُرْتَجِمًا** (تقدیر کننده گاه فصل)
- ۲- سوره قمر، آیه ۴۹. **بِأَمْرِ رَبِّهِ فَفُتِنًا** (تقدیر کننده گاه فصل)

حضرت علی (ع) اعتماد بر قضا و قدر را خود برای آن تبیین کرد؟

پس از جنگ صفین و در راه بازگشت از جنگ، مردی از امام علی (ع) سؤال کرد. آیا رفتن به جنگ بنا بر قضا و قدر الهی بود؟

آن حضرت پاسخ داد: «آری. از هیچ تبه‌ای بالا نرفتمید و در هیچ وادی سرازیر نگشتید، مگر به قضا و قدر الهی.»

آن مرد پرسید: «پس رنج‌های ما در این سفر آیا به حساب خدا گذاشته خواهد شد و نباید انتظار پاداشی داشته باشیم؟» (این همان برداشت نادرست از قضا و قدر است که امروزه نیز گاه مشاهده می‌شود.)

امام (ع) فرمود: «خداوند به شما (سه) اجر بزرگ عنایت فرموده. اجر رفتن به جنگ، (دو) با اراده خود رفتید؛ اجر حضور در جبهه، (دو) به اراده خویش در آنجا حضور داشتید؛ اجر بازگشت از نبرد، (دو) به اراده خود بازگشتید و در هیچ یک از این مراحل مجبور نبودید.»

سپس امام، به برداشت ناصحیحی که در ذهن آن مرد بود، اشاره کرد و فرمود: «شاید از اینکه گفتم رفتن بنا بر قضا و قدر الهی بود، گمان کردی قضا و قدر، جبری و حتمی بود؟ اگر اعمال مردم بر این گونه بود، پاداش و مجازات، بیهوده و باطل می‌شد.»

نقش اختیار انسان و قضا و قدر الهی

پاسخ به یک پرسش: آیا اراده ما اختیار است یا آنکه اختیار خداوند است؟

ممکن است برای شما این سؤال پیش آید که «اگر خدا از قبل سرنوشت و آینده مرا می‌داند، تلاش و اراده من دیگر نمی‌تواند نقشی در آینده‌ام داشته باشد و اگر تلاشی بکنم، چون شکست من در علم خداوند آمده است، تلاشم به جایی نخواهد رسید، و اگر برعکس، علم خداوند بر موفقیت من باشد، باز هم نیازی به تلاش ندارم.»

چنین برداشتی از علم الهی، ناشی از قیاس کردن علم خدای متعال با علم انسان است و از لغزشگاه‌هایی است که قرآن کریم پیوسته در این باره هشدار می‌دهد.

کلید پاسخ به این سؤال در این نکته نهفته است که علم خداوند هم پایان و نتیجه امور و هم فرایند انجام حوادث را در بر می‌گیرد. در حالی که علم انسان‌ها چنین نیست. مثلاً یک کارشناس فوتبال که نتیجه یک مسابقه را پیش‌بینی می‌کند، یا معلمی که آینده یک دانش‌آموز را حدس می‌زند، هر یک بر اساس

فرق علم خداوند با علم انسان‌ها چیست؟ بازگردیم

اطلاعات محدودی که دارند، دست به این کار می زنند؛ اما آن معلم علم ندارد که این دانش آموز را بعد تا روز امتحان چه تصمیم هایی خواهد گرفت، آیا متحول خواهد شد یا به راه گذشته ادامه خواهد داد. (در حالی که علم خداوند این گونه نیست. او همان طور که پایان فرایند را می بیند بر تمام اتفاقات تصمیم گیری های طول فرایند هم شاهد و آگاه است. او می داند که مثلاً فردا آن دانش آموز به اختیار تصمیم می گیرد، ساعات مطالعه خود را افزایش دهد، تصمیم می گیرد از میزان خواب خود کم کند، ده ها تصمیم اختیاری دیگر. همچنین می بیند که این تصمیم ها در پایان، منجر به قبولی وی خواهد شد پس علم خداوند منحصر به نتیجه پایانی فرایند نیست، بلکه به سلسله تصمیم ها و عوامل دیگر مؤثر در فرایند نیز متعلق است.) (در حقیقت، علم خداوند، بر اساس علم به تمام عوامل و جزئیات است، نه پیش بینی صرف درباره نتیجه.)

توضیح

(علم خداوند بر همه جزئیات هم خبری است بدون در نظر گرفتن سرعقت زمانه
در حالی که علم انسان فقط در مورد نتیجه و آن هم با حدس و گمان و تخمین است و دانش آموز
از آن لحظه تا روز امتحان هیچ تصمیمی نمی گیرد)

سنت های الهی و جهان قوانین مکتوبی قابل کشف می باشند که هم در عالم طبیعت و هم در دین و هم در دست و پایی و اجسام آنها

۱- سنت ابتدای عام (برای همه) خاص (موسسین)

۲- امدار عام الهی عام (بدکار و مفلوک کار)

۳- امدار خاص (توضیح الهی) خاص (سنگو کاران)

۴- سبقت رحمت بر عقیب (مصلحت الهی) در برابر بلا و عذاب الهی

۵- اطلاع و استدراج امدار (خاص) استدراج (خاص) بدکاران

۶- تأثیر اعمال در زندگی او → سنت فردی اجسامی تحت تأثیر زمینی گذر می کند

سنت خداوند عبارتند از:

درس هشتم

سنت های خداوند در زندگی

حاکم قضاوتی هست است
تأثیر نزاری بریده صالحان راست - نه تقدیر

در درس قبل با حقیقت اختیار و رابطه آن با قضا و قدر الهی آشنا شدیم و دانستیم که قانونمندی حاکم بر جهان خلقت، (تجلی) تقدیر الهی و زمینه ساز حرکت و پویایی انسان و به کارگیری اراده و اختیار اوست. در این درس می خواهیم با برخی از قوانین و سنت های الهی آشنا شویم تا بتوانیم با توجه به آنها بهتر برنامه ریزی کنیم و راه موفقیت را هموارتر سازیم.

تفکر صفحه ۷۲

- ۱- کسی که مصیبت را استخوان الهی می داند در برابر مصیبت صبر و شکیبایی می ورزد اما کسی که اعتقادی به این مسئله ندارد با آن تابی می کند و تحمل می وادد بفرمان با مصیبت را ندارد.
- ۲- کسی که مصیبت و گرفتاری را استخوان الهی می داند، گرفتاری را باس و ناصبری نمی شود زیرا من داند خداوند خود سختره ها و سسقات را به بهترین شکل حیران می کند اما کسی که این نگاه را ندارد سریع دچار بحران روحی می آید و افسردگی می شود.
- ۳- کسی که مصیبت را استخوان الهی می داند مصیبت و گرفتاری را پله ای برای رشد معنوی خود می داند پس با نواحه صریح با این مصیبت بر ایمان خود می افزاید اما کسی که این نگاه را ندارد، با هر مصیبتی به خداوند ایمان بد می برد و از خدا دور می شود.

در صورت عطف هم در کلاس درس است
مثال صفحه ۷۲ یا آفرات سوم

فان توفیق احدی بر دیگری همان طبعی است که خداوند
بیکم بر دیگری فرمود و اجتهاد هم از اراده است نه الهی
امداد هم در اراده است نه توفیق کاران خاص
تندر در قرآن (۱)

آیات زیر را ترجمه کنید.

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ
وَنَبْلُوكُم بِالشَّرِّ وَ الْخَيْرِ فِتْنَةً
وَ اِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

اَحْسِبِ النَّاسَ اَنْ يَتْرَكُوا
اَنْ يَقُولُوا اٰمَنَّا
وَ هُمْ لَا يَفْتَنُونَ

كُلًّا لَبِئْسَ هَوْلًا وَّ هَوْلًا

مقصود از لایحه یعنی در حق ما باطل معلول عدم
مردود است عطا کردن است

مِنْ عَطَاءٍ رِيكٍ
وَ مَا كَانَ عَطَاءَ رِيكٍ مَحْظُورًا

وَ الَّذِينَ جَاهَدُوا فِينَا
لَنَهْدِيَنَّهُمْ سُبُلَنَا
وَ اِنَّ اللّهَ لَمَعَ الْمُحْسِنِينَ

وَ لَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا

اَنْ نَّمْلِيَنَّهُمْ

خَيْرًا لِّاَنْفُسِهِمْ

اِنَّ نَمْلِيَنَّهُمْ

لِيَزِدَّادُوا اِيْمَانًا

هر کس طعم مرگ را می چشود
و محضاً مانند ما را با شر و خیر من آزماییم

و هر کس با ما از سر راه خود می شود
آیا مردم بدان کردند و ما می نمودیم

چنین که بگویند ایان آوردیم

و آزمایشتن من شود

هر یک از اینان و آنان (خواهان آخرت و دنیا) را
مدد می رسانیم

از عطای پروردگارت
و عطای پروردگارت از کسی مانع نشده است

و سانی که در راه ما جهاد کرده اند
چنانچه آنان را به برادرهای خود هدایت می کنیم

و در حقیقت خداوند با نیکوکاران است
ایان بر کافر بسوزند و تصور نکنند که ما را

اگر به آنان مهلت می دهیم
بر نفع آنها است

حقه ای که به این خاطر است که آنان مهلت می دهیم
تا بر دنیا جهان خود بفرستند

تندر در قرآن (۱)

تندر در قرآن (۱)

تندر در قرآن (۱)

تندر در قرآن (۱)

تندر در قرآن (۱)

- ۱-سوره انبیاء، آیه ۲۵.
- ۲-سوره عنکبوت، آیه ۲۱.
- ۳-سوره اسراء، آیه ۲۰.
- ۴-سوره عنکبوت، آیه ۶۹.

غذاب قدری شکر آیات الهی و داد و دهفت آنگان (سنت استدراج عام)

و در این آنگان عین خوار کننده است

و کسی که آیات را با کفر و تکبر
به تدریج گرفتار عذابشان خواهیم کرد
از آنگاه راه کفر را تقویت

و به آنها مهلت می دهیم
همانا تدبیر من استوار است
چرا که اهل ایمان است

ببین که کار بعضی با چقدر
در برابر آنگاه آید و آنگاه
و بعضی کار بویک با چقدر
جزیره انزلده... آن کفر نمی شود
و بر آنگاه ستم نمی شود

و اگر مردم شهرها ایمان آورند
و تقوا پیشین من کمزورند
قطعاً برات آنگاه من شودم
بر کائنات آنگاه آسمان و زمین
و این تکذیب کردند پس آنگاه را
به آن کفر آنگاه آنگاه من شودم

و لهم عذاب مهین
والذین کذبوا بآياتنا
نستدرجهم
من حیث لا یعلمون
و املی لهم
از کیدی متین
من جاء بالخبیثة
فله عسر امانها
و من جاء بالشییة
فلا یجزی الا مثلاً
و هم لا یظلمون

و لو ان اهل القرى امنوا
و اتقوا
لفتحنا علیهم
برکات من السماء و الارض
ولکن کذبوا فآخذناهم
بما كانوا یکسبون

عقل الهی
مصلح الهی
مخالص الهی
مخالص الهی

بعد از آنکه
لا اله الا الله
لا اله الا الله

و پیام بر سنت تفاوت با دانش و کفر و سفت رحمت پر عصب

- پیام (سنت) با هر اعمال انسان در روز قیامت
- ۱- سوره ناس، آیه ۱۷۸
  - ۲- سوره اعراف، آیات ۱۸۲ و ۱۸۳
  - ۳- سوره انعام، آیه ۱۶۰
  - ۴- اهل القرى: مردم شهرها
  - ۵- سوره اعراف، آیه ۹۶

تکذیب دین الهی و چهار سوره به عذاب از استمرار در تکذیب بوی عفا

با فکر در
۱- هر آن
معرض
سوره
۲- هر
سوره
۳- هر
سوره
۴- هر
سوره
۵- هر
سوره
۶- هر
سوره
گرفتار
۷- هر
سوره

سنت
۱- هر
سوره
۲- هر
سوره
۳- هر
سوره
۴- هر
سوره
۵- هر
سوره

با تفکر در آیات صفحه قبل، پیام های زیر را تکمیل کنید.

۱- هر انسانی در زندگی خود همواره به وسیله امور بسیار ..... یا با امور بسیار ..... در معرض سختی و آزار است.

سوره انبیاء / آیه ۳۰...

۲- هر کس ادعای ایمان کند، آزاد ... قرار می گیرد.

سوره تکوین / آیه ۲۰...

۳- رحمت و اسعۀ الهی به همه افراد جامعه، چه نیکوکار و چه بدکار علی ...

سوره اسم / آیه ۲۰...

۴- خداوند کسانی را که در راه او قدم بردارند، به طور خاص جواب ... می کند.

سوره تیس / آیه ۹-۶.

۵- خداوند به کافران مهلت می دهد و آنان از این مهلت جهت افزایش گناه استفاده می کنند.

سوره الاحزاب / آیه ۸۰.

۶- برخی گناهکاران به دست خویش خود را در معرض هلاکت قرار می دهند و بسیار ... گرفتار عذاب می شوند.

سوره اعراف / آیه ۳۰-۱۸.

۷- خداوند پاداش کار نیک را چند برابر و کیفر کار بد را به اندازه خودش می دهد و این نشانه رحمت و عقاب ورد الهی است.

سوره انعام / آیه ۵۰-۴۰.

۸- مطابق با قانون الهی، آینده انسان بر اساس رضایت و رضایت جواب باید ان ها رقم می خورد.

سوره انعام / آیه ۶۰-۹.

سنت های الهی را توضیح دهید

دانستیم که بر اساس تقدیر الهی، جهان خلقت قانونمند است و پدیده های آن در دایره قوانین خاصی مسیر تکاملی خود را می پیمایند. این قانونمندی اختصاص به پدیده های طبیعی ندارد و زندگی فردی و اجتماعی انسان ها را هم در بر می گیرد. قرآن کریم از این قوانین با عنوان «سنت های الهی» یاد کرده و مردم را به شناخت آنها، به خصوص سنت های مربوط به زندگی انسان دعوت نموده است.^۱

۱- سوره احزاب، آیه ۶۲؛ سوره فتح، آیه ۲۳؛ سوره نساء، آیه ۲۶؛ سوره آل عمران، آیه ۱۳۷.

بیا آزمون درجه و امتحان هفتاد و نهم برای مومنان (در این مقدمه مواد درجه ایمان)

و صحت امتحان

امام صادق علیه السلام درباره رابطه مراتب ایمان و مراتب امتحان می فرماید:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُ

به راستی که مؤمن

بِمَنْزِلَةِ كِفَّةِ الْمِيزَانِ

به منزله کفه ترازوست

كُلَّمَا زِيدَ فِي إِيْمَانِهِ

هر اندازه ایمانش افزوده شود،

زِيدَ فِي بَلَاءِهِ

امتحان نیز سنگین تر می شود.

ممکن است بیرسید خداوند با چه چیزی ما را امتحان می کند؟ پاسخ این است که او با هر امر خیر یا شری ما را می آزماید: بیماری یا سلامت، فقر یا ثروت، از دست دادن پدر و مادر یا داشتن پدر و مادر، بارش باران یا وقوع خشکسالی و به طور کلی هر حادثه شیرین یا تلخ، مواد امتحانی ما به حساب می آیند و نحوه مواجهه ما با آنها پیروزی یا شکست ما را رقم می زند و مهبای امتحانی دیگر می سازد.

کدام آیه فعالیت «تدریس در قرآن» ابتدای درس، به این نکته اشاره دارد؟ ...

پاسخ به یک پرسش

ممکن است این سوال برای شما پیش آید که چگونه هر حادثه شیرین یا تلخی می تواند وسیله ابتلاء و امتحان ما باشد؟

بسیاری از افراد، مور روزمره زندگی خود را بحیراناتی عادی، و نه آزمایش و امتحان، تلقی می کنند. آنها می پندارند که امتحانات الهی تنها به لحظات سرنوشت ساز و استثنای زندگی اختصاص دارد و فقط در چنین لحظاتی است که ایمان آهمی آزمایش می شود (در صورتی که با نگاهی دقیق درمی یابیم که هر ساعت از عمر ما با ده ها امتحان الهی همراه است و شکست یا پیروزی ما لحظه به لحظه در پرونده اعمالمان ثبت می گردد).

همین که هر لحظه، درباره افرادی که با آنان رویه رو می شویم فضاوت می کنیم خود نوعی امتحان است؛ و اگر خدای ناکرده در فکر و اندیشه خود با سوءظن با دیگران مواجه شویم در آزمایش شکست خورده ایم. همچنین در مواجهه با هر عملی از طریق توجه به رعایت حریم و اجبات و محرمات امتحان می شویم. در هنگام حضور در میان مردم نیز از طریق رعایت حقوق دیگران مورد آزمایش قرار می گیریم. (به طور کلی جای جای زندگی انسان محلی برای امتحان است. انسان مؤمن با توجه به همین

مسئله است که لحظه لحظه گفتار و کردار خود را در معرض آزمایش الهی می‌داند و سعی می‌کند و سبک زندگی خود را به گونه‌ای قرار دهد که در آزمایش الهی سربلند بیرون آید. به این خاطر در نهجید ابراهیم هادی توجه کنید:

«ورزشکار بود و قد و اندام مناسبی داشت. هر روز با ساک دستی و لباس ورزشکاری به باشگاه می‌رفت. یک بار رفقاییش به او گفتند: دیروز دو تا دختر دنبال تو بودند و درباره‌ی تو می‌فرمایند. باشگاه می‌زدند. ماشاء الله با این تیپ و هیکل، خوب جلب توجه می‌کنی! از فردا دیگر ساک ورزشی برفی داشت! لباس‌های ورزشی خود را داخل کیسه نایلونی می‌گذاشت و یک پیراهن گشاد می‌پوشید و روی شلوارش می‌انداخت؛ می‌گفت نمی‌خواهم با نوع پوشش من، یک جوان را مشغول کنم.»

مثال: امتحان خدای پیراهن مختلف

تفکر در متن

چه تفاوت‌هایی میان کسی که مصیبت و گرفتاری را امتحان الهی می‌داند با کسی که آن را بگریزشد؟
پیشامد طبیعی می‌شمارد وجود دارد؟

- ۱- .....
- ۲- .....
- ۳- .....

مهم: امداد همگان در راه حق یا اصل اصول عدم محدودیت عطا الهی است

۲- **امداد عام الهی**: سنت دیگر، سنت امداد الهی است. وقتی انبیا مردم را به دین الهی می‌خوانند مردم در برابر این دعوت دو دسته می‌شوند: دسته‌ای به ندای حقیقت پاسخ مثبت می‌دهند و هدایت الهی را می‌پذیرند و دسته‌ای لجاجت ورزیده و در مقابل حق می‌ایستند. خداوند، سنت و قانون خود را بر این قرار داده که هر کس، هر کدام از این دو راه را برگزیند، بتواند از همین امکاناتی که خداوند در اختیارش قرار داده (مانند قدرت اراده، توان جسمی و فکری، امکانات موجود در جهان خلق و...) استفاده کند تا در همان مسیری که انتخاب کرده است به پیش رود و باطن خود را آشکار کند. در واقع خداوند امکانات و لوازم رسیدن به خواسته‌ها و هدف‌های هر دو گروه را یکسان فراهم کرده است. حال، کسی که راه حق را برمی‌گزیند لوازم و امکانات رسیدن به حق را می‌یابد و مراتب کمال را

سنت امداد عام الهی را چگونه فهم دهیم؟

- ۱- برگرفته از کتاب «سلام بر ابراهیم»: خاطراتی از زندگی نهجید ابراهیم هادی.
- ۲- در امداد الهی محروم فراهم شدن امکانات برای انسانها چگونه است؟

درم برابر دعوت انبیا چند دسته را می‌بینیم (صید)

می‌بیماید و کسی که فقط دنیا را انتخاب کرده و برای آن تلاش می‌کند همان را به دست می‌آورد. البته اینان عواقب زیانبار تصمیم غلط خود را در آخرت مشاهده خواهند کرد. بنابراین روی آوردن دنیا و لذت‌های دنیوی به برخی انسان‌های گناهکار نشانه (لطف خداوند به آنان نیست). قرآن کریم در این باره می‌فرماید:

کسانی که زندگی دنیا و تجملات آن را بخواهند، حاصل کارهایشان را در همین دنیا به آنان می‌دهیم و کم و کاستی نخواهند دید. اما اینان در آخرت جز آتش دوزخ ندارند و هر چه در دنیا کرده‌اند بر باد رفته و آنچه را که انجام می‌دهند، باطل است. *منعوم اسرار* (بر کاغذان)

۳- امداد خاص (توفیق الهی) تمام‌امداد (خاص) خدای متعال نسبت به آنان که با تبت پاک قدم در راه حق گذارند و سعادت جهان آخرت و رضایت پروردگار را هدف خود قرار دهند، «توفیق الهی» نام دارد. در فرهنگ قرآن کریم، توفیق به معنای آسان نمودن است؛ یعنی همراه با سعی و تلاشی که انسان از خود نشان می‌دهد، خداوند نیز شرایط و اسباب را چنان فراهم می‌سازد که وی بتواند آسان‌تر به مقصد برسد.

۴- بهره‌مندی از حدیث الهی معقول مجاهده و تلاش در راه خداست. یکی از جلوه‌های این توفیق، نصرت و هدایت الهی به دنبال تلاش و مجاهدت است. خداوند، انسان تلاشگر و مجاهد را حمایت می‌کند، دست او را می‌گیرد و با پشتیبانی خود به پیش می‌برد.

کدام آیه فعالیت «تدبیر در قرآن» ابتدای درس، به این نکته اشاره دارد؟ *در راه الهی*

از جلوه‌های دیگر توفیق الهی، ایجاد زمینه مناسب برای رشد و تعالی شخص مؤمن می‌باشد مانند یافتن دوست خوب، شرکت در یک جلسه قرآنی و خواندن یک کتاب تأثیرگذار و هدایتگر و پیدا کردن توفیق توبه و استغفار. *کسب توفیق الهی هر چیزی تأثیر در رساله برسد*

در کسب توفیق الهی، عامل درونی هم نقش تعیین‌کننده دارد. برای مثال، دو نفر با هم آیاتی از قرآن را از رسول اکرم صلی الله علیه و آله می‌شنیدند، اما این آیات ایمان یکی را تقویت می‌کرد ولی بر لجباجت و کفر دیگری می‌افزود؛ و مثال دیگر: دو نفر با هم از کنار مسجدی می‌گذرند و صدای اذان را می‌شنوند، یکی به مسجد می‌رود تا نماز اول وقت خود را بخواند و دیگری بدون توجه از کنار مسجد می‌گذرد.

۴- سبقت رحمت بر غضب: از آنجا که خداوند به بندگان خود محبت دارد، با همه آنان، چه

۱- سوره اسراء، آیات ۱۸ تا ۲۰.

۲- سوره هود، آیات ۱۵ و ۱۶.

۳- سوره آل عمران، آیات ۱۲۳ تا ۱۲۵؛ سوره انفال، آیه ۴۴؛ سوره بقره، آیه ۲۴۹.

۴- مقصود از غضب الهی، محروم کردن ظالمین و فاسقان از برخی نعمت‌ها و گرفتار کردن آنها در عذاب‌های دنیوی و اخروی است.

نیکوکار و چه گناهکار، به لطف و مهربانی رفتار می کند. او به بندگان خود اعلام می کند که :
بروردگار شما، رحمت را بر خود واجب کرده است.^۱

کدام آ

یعنی حتی آنجا که خداوند بر کسی غضب می کند، باز هم از درجه لطف و رحمت است؛
مادری که بر فرزندش سخت می گیرد و یا در مواردی او را تنبیه می کند تا او را از اشتباه باز دارد،
هیچ وجه قصد انتقام گیری از فرزند خود را ندارد. از همین جهت است که راه بازگشت گناهکار
خدا همیشه باز است.

سوال ۳: آموزش گناهان با توبه، آموزش برخی گناهان با انجام کار نیک، حفظ آبروی بندگان گناهکار «استدراج»
پذیرش عبادت اندک^۲ و رضایت سریع از کسی که طلب آموزش کرده^۳ نمونه هایی از سبقت رحمت
خدا بر غضب او است.

یکی از موارد سبقت رحمت بر غضب خدا آن است که وقتی انسان کار نیکی انجام می دهد، خدا
به فرشته اش فرمان می دهد که فوراً آن را ثبت نماید، اما وقتی گناهی مرتکب می شود از فرشته تم
می خواهد صبر کند تا بنده اش توبه کند و جبران نماید؛ و در صورتی که بنده توبه نکرد آن گناه را از
نماید. همچنین خداوند عمل نیک را چند برابر پاداش و کار بد را فقط به اندازه خودش جزا می دهد

۵- املاء و استدراج: انسانی که به دام گناه می افتد، خداوند برای او شرایطی فراهم می کند
تا توبه کند و از گناه دوری نماید؛ حتی اگر بارها گناه کرد و توبه نمود، باز هم خداوند از گناه
می گذرد. اما اگر کسانی چنان در گناه و باطل پیش روند که از کار خود خرسند باشند و با حق دشمن
و لجباجت ورزند، خداوند به آنها فرصتی می دهد و آنها این فرصت را وسیله غوطه ور شدن در تاریکی
قرار می دهند، به طوری که اگر در ابتدا، اندک امیدی وجود داشت که نور حق در دلشان بتابد، به تدریج

چنین امیدی بر باد رفته و به شقاوت ابدی گرفتار می شوند. در حقیقت، مهلت ها و امکانات، با اختیار
و اراده خودشان به صورت بلای الهی جلوه گر شده و باعث می شود که بار گناهان آنان هر روز سنگین
و سنگین تر شود. این سنت که از جمله سنت های حاکم بر زندگی معاندان و غرق شدگان در گناه است
سنت «املاء» یا «امهال» نام دارد.

سنت املاء یا امهال التوبه

۱- سوره انعام، آیه ۵۴. اقرار از ضیاری که بندگان توبه اکتفا معلول سنت املاء

وامهال است

۲- سوره هود، آیه ۱۱۴.
۳- «... یا من یقبل التوبه و یعفو عن الکبیر...» مفاتیح الجنان، دعای سحر.
۴- «... یا سرع الرضا...» دعای کمیل.
۵- کافی، کلینی، ج ۲، ص ۴۲۷.
۶- سوره شوری، آیه ۴۰؛ سوره انعام، آیه ۱۶۰.
۷- املاء و امهال به معنای مهلت دادن است.

می کند که:

کدام آیه فعالیت «تدبر در قرآن» ابتدای درس، به این سنت اشاره دارد؟ آیه ۱۷۸

سنت استدراج را توضیح دهید
گاهی خداوند علاوه بر مهلت دادن به گمراهان، بر امکانات آنان می افزاید و آنها با استفاده از همین امکانات و با اصرار خودشان، بیشتر در فساد فرو می روند و قدم به قدم از انسانیت فاصله گرفته به تدریج به سوی هلاکت ابدی نزدیک تر می شوند. چنین حالت تدریجی در حرکت به سوی عذاب الهی را سنت «استدراج» می خوانند.

قرار گرفتن در دایره سنت املاء و سنت استدراج نتیجه عمل خود انسان هاست. بنابراین باید بکوشیم که در دایره این سنت ها قرار نگیریم تا به هلاکت ابدی گرفتار نشویم.

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: «هنگامی که خداوند خیر بنده اش را بخواهد، اگر بنده گناهی مرتکب شود او را گوشمالی می دهد تا به یاد توبه بیفتد و هنگامی که شر بنده اش [بنده ای که غرق گناه شده است] را بخواهد، بعد از انجام گناه نعمتی به او می بخشد تا استغفار را فراموش کند و به راه خود ادامه دهد. این همان است که خداوند فرموده: سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ»

امیرالمؤمنین (علیه السلام) می فرماید: «چه بسا احسان بیایی خدا، کسی را گرفتار کند و برده پوشی خدا او را مغرور سازد و با ستایش مردم فریب خورد و خدا هیچ کس را همانند کسی که به او مهلت داده، امتحان و آزمایش نکرده است.»

کدام آیه فعالیت «تدبر در قرآن» ابتدای درس، به سنت استدراج اشاره دارد؟ اعراف ۱۸۳ و ۱۸۲

پیام آیات

۱- با توجه به آیه ۹۶ سوره اعراف تحلیل کنید که حکمت برخی بیشامدهای سخت و ناگوار در زندگی چیست؟ نتیجه اعمال ناپسند و ناهوار خورانان

۲- با توجه به آیات ۱۸۳ و ۱۸۲ سوره اعراف تحلیل کنید که در چه صورتی و فور نعمت نشانه

سنت استدراج است؟ اگر کسی غرق نعمت باشد در همان حال بی اعتنا در امور خیرات خداوند
او باشد گرفتار استدراج شده است.

۱- تفسیر برهان، سید هاشم بحرانی، ج ۲، ص ۱۵۳.

۲- نهج البلاغه، حکمت ۲۶۰، ابتدای عبارت: «کم من مستدرج...»

ظلم بر دیگران
از ایشان گناه
تزلزل بلا و عدم استجاب دعا

آب دادن به درخت تشنه^(۴) یا سیراب کردن حیوانات^(۵) و نیز بر طرف کردن اندوه و غصه دیگران زندگی را بهبود می بخشد. ظلم به دیگران و افزایش گناه اعم از فردی و اجتماعی، آثار زیانباری از جمله تزلزل بلا و عدم استجاب دعا را به دنبال دارد. همان طور که تقوا و ایمان واقعی به خداوند سبب تزلزل برکات الهی می گردد.^(۶)

تقصا
برکات الهی
تزلزل برکات الهی

کدام آیه فعالیت «تدبر در قرآن» ابتدای درس، به این سنت اشاره دارد؟ ... اعراف ۹۶ ...

برنامه ریزی

اکنون که با برخی از مهم ترین سنت های خداوند آشنا شدیم، لازم است برای حرکت درست در بستر این سنت ها و بهره مندی مطلوب از آنها به سؤال های زیر پاسخ دهیم و مطابق با پاسخ های خود برنامه ریزی کنیم.

۱- برای اینکه از سنت امتحان و ابتلاء موفق بیرون آییم چه اقداماتی باید انجام دهیم؟

.....
.....
.....

۲- برای اینکه از توفیق الهی بهره مند شویم چه برنامه هایی را پیشنهاد می دهید؟

.....
.....
.....

۱- تفسیر العیاشی، عیاشی، ج ۲، ص ۸۶.

۲- بحار الانوار، مجلسی، ج ۶۲، ص ۶۵.

۳- سوره اعراف، آیات ۷۷ و ۷۸ و آیات ۱۶۳ تا ۱۶۶.

بخش دوم در مسیر

نمودار درس هفتم بازگشت

سر آغاز هر حرکت از جمله حرکت به سمت رشد و کمال اندیشه و تفکر است و گام بعد حرکت برای کسب کمالات و مدارج معنوی و انسانی است که با انجام دادن واجبات و ترک محرمات در قلمروهای مختلف ممکن است هر چند مسیر با دشواریهایی ممکن است همراه باشد اما خدا قدرتمندترین قدرتمندان، و پشتیبان ماست فاما الذین آمنوا بالله، اعتصموا به فسید خلهم فی رحمة منه و فضل و یهدیهم الیه صراطا مستقیما

خدای متعال به حضرت داود فرمود: ای داود، اگر روی گردانان از من چگونگی انتظارم برای آنان، مداریم با آنان و اشتیاق مرا به ترک معصیت هایشان می دانستند، بدون شك از شوق آمدن به سوی من می مردند و بندید و وجودشان از محبت من از هم می گسست.

تصمیم های جدید همواره برای تکمیل پیمان های قبلی و پیمودن ادامه راه نیست بلکه گاه برای بازگشت از مسیری است که چندی به غلط پیموده شده و آثار زیانباری برجای گذاشته است این گونه تصمیم ها توبه نام دارد.

عبد یا آزاد

بُئسَرن حارث به دست امام هفتم حضرت موسی کاظم (ع) توبه کرد و تازنده بود به پیمان خویش وفادار ماند و در سلک مردان پر هیزگار و خداپرست درآمد.

نفس اماره

خوددانی

نفس لواحه

خودعالی

۱- مقصود از انقلاب علیه خود؟
کدام خود علیه دیگری انقلاب می کند
۲- انقلاب علیه خود در چه صورتی
پسندیده در چه صورتی ناپسند؟

ایستادگی در برابر موانع بیرونی
ایستادگی در برابر موانع درونی
حتی انقلاب علیه خود
بدین معنا قیام علیه تمایلات ناپسند با عقل
و سرپیچی از فرمان خدا و ستم به خود
با پیروی از نفس اماره

انقلاب
علیه
خود

حقیقت توبه (بازگشت)

همین که انسان در دل احساس
پشیمانی کند و گوید کاش این
کار را نمی کردم توبه انجام و گناه
بخشیده می شود
امام باقر (ع) برای توبه کردن
پشیمانی کافی است.
البته در دل (استغفر الله) گوید نه
بازبان

۲- خداوند بازگشتش
به سوی بنده
و گشایش درهای
رحمت و آرامش قلب
بنده اش

۱- بندگان بازگشتن
از گناه به سوی خدا
و قرار گرفتن
در عفو و غفران خدا

رسول خدای فرماید: التائب من الذنب کمن لا ذنب له کسی که از گناه توبه کرده مانند کسی است که هیچ گناهی نکرده است.

امیرالمومنین می فرماید: التوبه تطهر القلوب وتغسل الذنوب توبه دل هارا پاک می کند و گناهان را می شوید.

توبه و پاکی

توبه

پاک شدن از آلودگی هاست

گناه = آلودگی

توبه گناهان را از قلب خارج می کند و آن را شست و شو می دهد این عمل را پیرایش یا تخلیه می گویند

نکات
پیرامون
توبه

۱- بخشش
همه گناهان
حتی شرک

۲- توبه همراه
با ایمان و عمل
صالح علاوه
بر پاک کردن
گناه گناهان
رابه حسنات
تبدیل می کند

۳- توبه
در جوانی
آسان ترست
و خداوند توبه
جوانان
را دوست دارد

۴- در توبه
همیشه باز اما
توفیق توبه
همواره میسر
نیست

۵- تکرار توبه
اگر واقعی باشد نه
تنها موجب دور شدن
از خدا نیست بلکه
موجب محبوب شدن
و جلب رحمت خدای
شود

نکته

۱- خداوند به پیامبر پیام میدهد قل یا عباد الذین اسرفوا علی انفسهم لاتفتنوا من رحمة الله ان الله یغفر الذنوب جمیعا انه هو الغفور الرحیم (بخشش همه گناهان)

۲- خداوند می فرماید کسی که بازگردد و ایمان آورد... (تبدیل گناه (سینات) به حسنات)

۳- پیامبر (ص) چیزی نزد من محبوب تر از جوان توبه کار نیست (توبه در جوانی آسان تر)

۵- ان الله یحب التوابین و یحب المتطهرین (توبه واقعی جلب رحمت و محبت خدا)

حیله های شیطان (حیله و فریب)

۱- وعده توبه باگناه کن بعد توبه کن و مایوس کردن از رحمت الهی
 طمع زفیض کرامت مبرکه خلق کریم گنه ببخشدوبر عاشقان ببخشاید
 مقیم حلقه ذکر است دل بدان امید که حلقه ای ز سر زلف یارب گشاید (حافظ)

۲- کشاندن به تسویف (سوف) (به زودی) بیشتر برای جوانان (دام و سبب عادت به گناه شده و ترک گناه مشکل می شود)

۳- انسان را گام به گام و آهسته به سمت گناه می کشاند تا در این فرایند تدریجی متوجه زشتی و قبح آن نشده و توبه نکند. (رساندن به شقاوت)

مراحل تکمیلی توبه

فردی

۲- جبران حقوق الهی (مهم ترین حق خداوند اطاعت و بندگی) و حقوق مردم (مادی و مهمتر از آن معنوی) دروغ- غیبت- تهمت- بی حرمتی به والدین- نشر کتاب و شبکه برای فساد یا ضد دین

دوره کم شدن
 انعطاف، تثبیت
 خوی ها و خصالت
 ها صفات ناپسند
 مثل ریشه های
 نهال بعد قوی تر
 تبدیل به درخت

دوره پیری

۱- عدم
 تکرار گناه (المستغفر من الذنب و یفعله کالمستهزئ بریه) (امام رضاع)

بهترین زمان توبه
 امکان بیشتر و انجام
 آن آسان تر
 و جبران گذشته
 راحت تر
 دوره انعطاف
 پذیری، تحول
 و دگرگونی

دوره جوانی

اجتماعی

ربا خواری- رشوه گرفتن- بی توجهی به عفاف و پاکدامنی- ظلم کردن و ظلم پذیری- اطاعت از غیر خدا
 مهم ترین راه اصلاح امر به معروف و نهی از منکر

تا چه زمانی برای
 توبه کردن مهلت
 داریم؟

تمام عمر ظرف زمان توبه

۱۱۵. وجود کدام خصوصیت در جوانان توبه را برای آنان آسان ترمی کند و حضرت علی (ع) درباره تخلیه فرمودند: ... سراسری انسانی* ۹۶

۱- تثبیت خصلت ها- التوبة تطهر القلوب وتغسل الذنوب ۲- تثبیت خصلت ها - التائب من الذنب كمن لا ذنب له

۳- انعطاف پذیری -التائب من الذنب كمن لا ذنب له ۴- انعطاف پذیری- التوبة تطهر القلوب وتغسل الذنوب

۱۱۶. مهم ترین بخش حق الناس و حقوق الهی به ترتیب چیست؟ سراسری تجربی ۹۶

۱- حقوق معنوی-توحید ذاتی ۲- حقوق مردم -توحید ذاتی ۳- حقوق معنوی-توحید عبادی ۴- حقوق مردم-توحید عبادی

۱۱۷. خداوند به حضرت داود (ع) در مورد توبه کنندگان چه فرمودند؟ (سراسری ریاضی ۹۴)

۱- ای داود! معصیت گناهکاران به هنگام توبه بخشیده می شود.

۲- ای داود! توبه ی گناهکاران موجب غفران و بخشودگی گناهان است.

۳- اشتیاق معصیت کاران به هنگام توبه به قدری است که بند بند وجودشان از محبت من لبریز می شد.

۴- اشتیاق من برای ترک معصیت گناه کاران به قدری است که اگر آنان می دانستند از شوق آمدن به سوی من جان می دانند.

۱۱۸. کدام روایت بیانگر خروج گناهان از قلب و شست و شوی دل با توبه است و این عمل چه نام دارد؟ سراسری هنر ۹۵

۱- التائب من الذنب كمن لا ذنب له- پیرایش ۲- التائب من الذنب كمن لا ذنب له- پشیمانی

۳- المستغفر من الذنب و یفعله كالمستهزی بربه- پیرایش ۴- المستغفر من الذنب و یفعله كالمستهزی بربه- پشیمانی

۱۱۹. کدام روایت بیانگر خروج گناهان از قلب و شست و شوی دل با توبه است و این عمل چه نام دارد؟ (سراسری انسانی ۹۴)

۱- التائب من الذنب كمن لا ذنب له- پشیمانی ۲- التائب من الذنب كمن لا ذنب له- پیرایش

۳- المستغفر من الذنب و یفعله كالمستهزی بربه- تخلیه ۴- المستغفر من الذنب و یفعله كالمستهزی بربه- استغفار

۱۲۰. علاوه بر پشیمانی از گذشته چه کارهای دیگری لازم است تا توبه ی انسان کامل شود؟ (سراسری تجربی ۹۴)

۱- انقلاب علیه خود- جبران حقوق الهی- توبه ی اجتماعی

۲- انقلاب علیه خود- جبران حقوق مردم- جبران حقوق الهی

۳- تصمیم بر تکرار نکردن گناه - جبران حقوق الهی- توبه اجتماعی

۴- تصمیم بر تکرار نکردن گناه - جبران حقوق مردم- جبران حقوق الهی

۱۲۱. بازگشت لطف و آمرزش الهی به انسان و بازگشت از گناه به سوی فرمان برداری توبه ی .... و..... را ترسیم می کند که مفهوم دوم از دقت در پیام عبارت ..... به دست می آید. سراسری ریاضی ۹۲

۱- معبود-عبد-المستغفر من الذنب و یفعله كالمستهزی بربه ۲- عبد-معبود -المستغفر من الذنب و یفعله كالمستهزی بربه

۳- عبد -معبود- التائب من الذنب كمن لا ذنب له ۴- معبود-عبد- التائب من الذنب كمن لا ذنب له

۱۲۲. دروغ، ظلم پذیری ، غیبت و ریاخواری ، به ترتیب از گناهان ..... و..... و..... می باشد و راه اصلاح و معالجه ی جامعه از این بیماری ها انجام..... است. سراسری تجربی ۹۱

۱- فردی - اجتماعی - فردی - اجتماعی - توبه ی فردی و اجتماعی ۲- فردی- فردی- اجتماعی- اجتماعی - توبه ی فردی و اجتماعی

۳- فردی- فردی - اجتماعی- اجتماعی - امر به معروف و نهی از منکر ۴- فردی - اجتماعی- فردی- اجتماعی- امر به معروف و نهی از منکر

۱۲۳. مفهوم این سخن امام رضا (ع) که فرموده است المستغفر من الذنب و یفعله كالمستهزی بربه آن جامع حق می شود که

..... واقعیت نیافته باشد. سراسری انسانی * ۹۰

۱- تصمیم بر تکرار نکردن گناه ۲- جبران حقوق مردم ۳- پشیمانی از گذشته ی گناه آلود ۴- جبران حقوق مسلم خالق متعال

تست

۱۲۴. شست و شوی گناهان از درون آلوده ی انسان گنه کار توبه نام دارد که به ... تعبیر می شود و کمک کننده به چنین تاثیری ..... است و پیام المستغفر من الذنب و یفعله کالمستهزی بر به این است که یک مرحله از مراحل توبه ... است. سراسری ریاضی ۹۰*

- ۱- تخلیه-ایمان و عمل صالح -جبران حقوق مردم ۲-پیرایش - ایمان و عمل صالح-تصمیم بر تکرار نکردن گناه
- ۳-تخلیه-پشیمانی از گذشته-جبران حقوق مردم ۴-پیرایش- پشیمانی از گذشته-تصمیم بر تکرار نکردن گناه

تست

۱۲۵. انسان تائب تصمیم جدی بر تکرار نکردن نافرمانی خداوند دارد تا به ..... گرفتار نگردد. سراسری خارج از کشور ۸۷*

- ۱-الم اعهد الیکم یا بنی ادم ان لا تعبدوا الشیطان ۲-لو کنا نسمع اونعقل ما کنا فی اصحاب السعیر
- ۳- المستغفر من الذنب و یفعله کالمستهزی بر به ۴-انما نملی لهم لیزدادوا اثما ولهم عذاب مهین

تست

۱۲۶. بی توجهی به عفاف و پاک دامنی و اطاعت از غیر خدا ، به ترتیب از گناهان ... و است و نیازمند به توبه ی ..... و طریق تحقق آن عمل به فریضه ی .... می باشد. سراسری انسانی ۸۷

- ۱- فردی-فردی- فردی- امر به معروف و نهی از منکر ۲- فردی-فردی- فردی-جهاد اکبر یا مبارزه با خود حیوانی
- ۳- اجتماعی- اجتماعی- اجتماعی- امر به معروف و نهی از منکر ۴- اجتماعی- اجتماعی- اجتماعی-جهاد اکبر یا مبارزه با خود حیوانی

تست

۱۲۷. اگر کسی استغفار واقعی را به تاخیر بیندازد ، استغفار را بی خاصیت می کند اثر بدتر چنین استغفاری مانند کسی است که .... سراسری هنر ۸۷*

- ۱-پروردگارش را مسخره کرده است. ۲-انکار هیچ توبه ای نکرده است.
- ۳-عمر خود را به بطالت و بیهودگی گذرانده است. ۴-خودش را مسخره کرده و توبه اش قبول نخواهد بود.

احکام الهی در زندگی امروز

نمودار درس هشتم

قرآن کریم رمز سعادت و رستگاری ما را تزکیه نفس دانسته
قد افلح من ذکها به یقین هرکس خود را تزکیه کند رستگار شد.

احکام و قوانین دین اسلام علاوه بر این که زندگی سالم در دنیا را تضمین می کند سعادت و نیکبختی اخروی
و ابدی را نیز برعهده دارد و تضمین می کند لذا نمی توان باید ها و نباید های دینی را با قوانینی که اهداف
محدود و کوچکی دارند مقایسه کرد.

هیچ کس نمی داند که چه پاداش هایی که مایه ی روشنی چشم هاست برای آن ها
نهفته شده این پاداش کارهایی است که انجام می دادند.

سوره سجده/ ۱۷

خداوند به پیامبر می فرماید: برای بندگان نیکوکارم چیزهایی ذخیره کرده ام که نه چشمی دیده نه
گوشی شنیده و نه به ذهن کسی خطور کرده است

زندگی دینی تنها شیوه مطمئن زندگی و روش قابل اعتمادی است که پیش روی هر انسان خردمند
و عاقبت اندیش است تکیه به خدا و اعتماد به او هرگونه نگرانی نسبت به آینده را از بین می برد در غیر این
صورت آینده ای غیر قابل اعتماد در انتظار است

هشدار قرآن

أَفَمَنْ أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرًا مِّنْ
أَسَّسَ بُنْيَانَهُ عَلَىٰ شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَاتَّهَارَ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ
وَ اللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

نکات

یک زندگی جدی و یک عزم قوی و استوار می طلبد

۱- میان نعمت های الهی در آخرت و باید ها و نباید های دین (احکام) ارتباط
و هماهنگی برقرار است. لذا از هر راهی نمی توان به نعمت های اخروی رسید

۲- اسلام قابل اجرا در هر دوره و زمانه با همه پیچیدگی های زندگی بشری است با کمک فقها و مجتهدین اما اگر جوامع بشری دچار انحراف شدند
اسلام آن خواسته هارا نمی پذیرد مثل قوم لوط

در زمانه ما هم انحرافات دامنگیر گروه های زیادی از مردم دنیا شده مثل رواج قمار و شراب خداوند به پیامبر فرمود: یسنلونک عن الخمر و المیسر قل
فیهما اثم کبیر و منافع للناس و اثمهما اکبر من نفعهما / بقره / ۲۱۹

و از انحرافات قبل از اسلام ارتباط جنسی خارج از چارچوب ازدواج (زنا)

و لا تقربوا الزنی انه کانه فاحشۃ و ساء سبیلا / اسراء / ۳۲

۳- از آنجا که خداوند نصیحتگر حقیقی مردم است به منظور پیشگیری از خطرات تابلوهای خطر را بالا برده تا مردم قبل از گرفتار شدن
آن خطرات را بشناسند و از آن دوری کنند مثلا ورزش و بازی حلال و اگر به قصد آمادگی برای انجام وظایف الهی باشد مستحب و پاداش
اخروی دارد اما ورزش همراه با قمار را بدمی شمارد و منع می کند قرآن می فرماید: ... و بسا چیزی را خوش نمی دارید و آن برای شما خوب
است و بسا چیزی را دوست می دارید و آن برای شما بد است و خدایم داند و شما نمی دانید.

۴- هر دستور خداوند علت ها و دلایل خاص دارد که به آن ها (حکمت) حکم و دستور می گویند.

زندگی در شرایط ویژه
نحوه اجرای احکام اسلامی در سه عرصه
فرهنگ و ارتباطات، ورزش و بازی، اقتصاد

۱- عرصه فرهنگ و ارتباطات (نحوه
اجرای احکام اسلامی)

۱- تولید فیلم های سینمایی و تلوزیونی
مستحب و در شرایط ویژه واجب کفایی

۲- تولید پایگاه های اینترنتی و شبکه های اجتماعی
مستحب و در مواردی واجب (یکی از مهم ترین
ابزار کشورهای سلطه گر و سایل ارتباطی مرکز
آمریکا) (قاعده نفی سبیل)

۳- تولید و توزیع و تبلیغ فیلم ها، لوح های فشرده، نوار
کاست و... به منظور گسترش فرهنگ اسلامی از
مصادیق مهم عمل صالح و از واجبات کفایی و دارای
پاداش اخروی بزرگ

۴- استفاده از موسیقی جایز و حلال خواه سنتی و کلاسیک و خواه
غی سنتی و مدرن فقط آن نوع موسیقی که مناسب مجالس
لهو و لعب است و بی بندوباری و شهوت راتقویت و تحریک می کند
حرام استفاده از ابزار و آلات مونسیقی برای سرودها و برنامه
فرهنگی حلال و جایز

۵- تولید و توزیع و تبلیغ، فیلم، لوح های فشرده که
در بردارنده تصاویر یا متونی که موجب انحراف و فساد
می شوند یا در بردارنده موسیقی مطرب و مناسب
بامجالس لهو و گناه باشد از گناهان بزرگ و خرید و فروش
ان ها حرام. تماشا کردن و گوش دادن حرام

۶- شرکت در مجالس شادی مانند جشن عروسی، مذهبی
و ملی جایز و در برخی موارد که سبب تقویت صله رحم
و یا تقویت دین می شود مستحب به شرط رعایت پوشش
مناسب زنان

۱- دین اسلام کوشش برای سلامتی و تندرستی
رامی خواهد مثل پیامبر و امام علی (علیهم
السلام)

۲- کسانی که برای تقویت صمیمانه میان
خویشان و همسایگان و سلامت اخلاقی در ورزش
دسته جمعی و بازی پیش قدم شوند پاداش
اخروی دارند

۳- شرط بندی که از امور زیان آور روحی
و اجتماعی است حتی در بازی و ورزش های
معمولی حرام است

۴- اگر ورزش و بازی های ورزشی برای دور شدن افراد
جامعه از فساد و بی بندوباری های دنیای کنونی ضرورت
یابد، فراهم کردن امکانات آن واجب کفایی است.

۵- دادن جایزه توسط سازمان ها، نهادها و افراد به ورزشکاران
جایز است و اگر کسانی این جوایز را به این نیت بدهند که افراد
جامعه به ورزش و بازی های مفید رو آورند و سلامتی جسم و جان
خود را افزایش دهند، کار نیکی کرده اند و از پاداش اخروی
برخوردار خواهند بود

۲- عرصه ورزش و بازی (نحوه
اجرای احکام اسلامی)

تست

۱۲۸. کدام مورد، آینده ای غیرقابل اعتماد را در پی خواهد داشت و راه رهایی از آن چیست؟ سراسری خارج از کشور ۹۷*
- ۱- سهل انگاری در عمل و بی توجهی به احکام خداوند-ایمان به خدا و توجه به آخرت
  - ۲- عدم توجه به علم و حکمت خداوند در احکام الهی - ایمان به خدا و توجه به آخرت
  - ۳- سهل انگاری در عمل و بی توجهی به احکام خداوند-تقوا و توجه به خشنودی خدا
  - ۴- عدم توجه به علم و حکمت خداوند در احکام الهی -تقوا و توجه به خشنودی خدا

تست

۱۲۹. سهل انگاری در عمل و بی توجهی به احکام خداوند و عاقبت آن در کدام آیه شریفه بیان شده است؟ سراسری زبان ۹۶
- ۱- اَمْ مَنْ اَسْسَ بُنْيَانَهُ عَلٰى شَفَا جُرْفٍ هَارٍ فَاَنْهَارٌ بِهٖ فِى نَارٍ جَهَنَّمَ
  - ۲- قِيلَ ادْخُلُوا ابوابَ جَهَنَّمَ خَالِدِينَ فِيهَا فَبِئْسَ مَثْوٰى الْمُتَكَبِّرِينَ
  - ۳- وَسِيقَ الَّذِينَ كَفَرُوا اِلَى جَهَنَّمَ زُمَرًا حَتّٰى اِذَا جَاءَهَا فَتَحَتْ ابْوَابَهَا
  - ۴- قَالُوا الْم تَكُنْ اَرْضُ اللّٰهِ وَاَسْعَهٗ فَتَهَاجِرُوا فِيهَا فَاُولٰٓئِكَ مَا وَاٰهُمْ جَهَنَّمَ

تست

۱۳۰. به ترتیب کدام یک از اعمال مستحب و کدام واجب است؟ سراسری تجربی ۹۶
- ۱- پیش قدم شدن در بازی برای سلامت اخلاق-سلامتی جسم و جان با ورزش و بازی های ورزشی افزایش یابد.
  - ۲- پیش قدم شدن در بازی برای سلامت اخلاق-فراهم کردن امکانات ورزش اگر برای دوری از فساد ضرورت یابد.
  - ۳- اهدای جایزه توسط نهادها و افراد به ورزشکاران-سلامتی جسم و جان با ورزش و بازی های ورزشی افزایش یابد.
  - ۴- اهدای جایزه توسط نهادها و افراد به ورزشکاران- فراهم کردن امکانات ورزش اگر برای دوری از فساد ضرورت یابد.

تست

۱۳۱. اعمالی مانند بازی ها و ورزش ها در چه صورتی از پاداش اخروی بهره مند می شود و چه زمانی فراهم کردن امکانات آن ها واجب است؟ سراسری انسانی ۹۵
- ۱- بازیکنان ظواهر و آداب اسلامی را رعایت نمایند-برای دور شدن جامعه از فساد ضرورت یابد.
  - ۲- بازیکنان ظواهر و آداب اسلامی را رعایت نمایند-از شرط بندی حتی بدون قصد قمارپرهیز شود.
  - ۳- اگر به قصد آمادگی بیشتر برای انجام وظایف الهی باشد- برای دور شدن جامعه از فساد ضرورت یابد.
  - ۴- اگر به قصد آمادگی بیشتر برای انجام وظایف الهی باشد-از شرط بندی حتی بدون قصد قمارپرهیز شود

تست

۱۳۲. شرط بندی در بازی ها و ورزش های معمولی و دادن جایزه توسط افراد به ورزشکاران به ترتیب چه حکمی دارد؟ سراسری زبان ۹۴

- ۱-حرام- مکروه   ۲-حرام-جایز   ۳-بلااشکال- جایز   ۴-بلا اشکال-مکروه

تست

۱۳۳. تنها شیوه ی مطمئن و روش قابل اعتماد در مواجهه ی با مساله ها ..... می باشد.

- ۱-تحقیق درباره احکام   ۲- عمل به احکام و راهنمایی خداوند   ۳- عمل به دستورات عقل   ۴- عمل به قوانین کشور

تست

۱۳۴. بر طبق آیه ی شریفه ی «افمن اسس بنیانه علی شفاجر ف هار» خداوند ..... را هدایت نمی کند.

- ۱-کافرین   ۲- ظالمین   ۳- مشرکین   ۴-خائنین

تست

۱۳۵. رمز سعادت و رستگاری انسان از زبان قرآن ..... و پیام آیه ی شریفه می باشد.

- ۱-تقوی- افمن اسس بنیانه علی التقوی من الله   ۲- تقوی- قد افلح من زکاه

- ۲-تزکیه نفس- افمن اسس بنیانه علی التقوی من الله   ۴-تزکیه نفس- قد افلح من زکاه

تست

۱۳۶. از امور زیان آور روحی و اجتماعی است و انجام آن حتی در ورزشهای معمولی ..... است .

۱- قماربازی-حرام ۲- شرط بندی-حرام ۳- استفاده از افراد بیگانه -حرام ۴-بازی باالات مشترکه -حرام
تست

۱۳۷. دادن جایزه توسط سازمانها به افراد ورزشکار.....است و اگر ورزش باعث دوری افراد از فساد باشد فراهم کردن امکانات ورزشی ..... است.

۱-حرام- واجب ۲-جایز -واجب ۳-جایز -واجب کفایی ۴- حرام -واجب کفایی

تست

۱۳۸. از مصادیق مهم عمل صالح و واجبات کفایی و دارای پاداش اخروی بزرگ است.

۱-تولید سایت ها در شبکه ی اینترنت ۲- تولید و توزیع فیلم ها و لوح های فشرده و نوارهای کاست

۳- تولید فیلم های سینمایی ۴- تولید شبکه های ماهواره ای و رسانه ی اینترنت

تست

۱۳۹. تولید، توزیع و تبلیغ، فیلم هاو.. در بردارنده تصاویر یا متونی که موجب انحراف و فساد می شوند.....شمرده می شود و خرید و فروش آنها .... است.

۱-از گناهان بزرگ -حرام ۲-از مصادیق امر به معروف و نهی از منکر -حرام

۳- از گناهان بزرگ-حلال ۴- از مصادیق امر به معروف و نهی از منکر-حلال

تست

۱۴۰. موسیقی مناسب با مجالس لهو و لعب ..... است و به کارگیری آلات موسیقی برای سرودهای انقلابی.....است.

۱-اشکال ندارد- اشکال دارد ۲- حرام - حلال ۳-حرام -حرام ۴-اشکال دارد-اشکال دارد

توضیحات
برای توبه

برای پاک شدن از گناهان - توبه
توبه آغاز حرکت است به سوی رستگاری و سعادت
رستگاری در عمل به دستورات الهی
رسیدن به برای سعادت هم در دنیا و هم آخرت
مکاتب بشری به غنای زندگی دنیا (برای صحنی رخن توانایی را سخت بر سر می رانند)
خود را از آفت نرفتنی لعمال بر سر نوشت خود در

ضروری، ضرورت، دوره به واجب گفتنی آخرت خبر نزارند
جائزه، جایز است
موجب توبه، به قصد، به نیت، به منظور، برای به مستحب و باردار است از خوبی
بر غنیمت هیبتی نیست و در ستمانه است - حرام

کفایت دارد

درس نهم

احکام الهی در زندگی امروز

خداوند در قرآن کریم بر سعادتمندی و رستگاری ما را در همه چیز دانسته و همین فرماید

قرآن کریم (رمز سعادت و رستگاری ما را) تزکیه نفس دانسته و می فرماید:
قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَاها (۱) تو اوست رستگاری ما چگونه ممکن است؟ (تزکیه نفس چه زمانی اتفاق
به یقین هر کس خود را تزکیه کرد، رستگار شد.) هر افسند برای تو اوست آن (بسیار حقا کریم)
(۲) تزکیه نفس زمانی اتفاق می افتد که نفس ما از آلودگی ها پاک شود. این کار با توبه از گناهان آغاز
می شود. اما برای تداوم پاک ماندن جان و دل انسان، می بایست علاوه بر توبه به سایر دستوراتی
که خداوند فرمان داده است عمل نمود. دستورات اخلاقی، عبادی و... در این درس به یکی از
مهم ترین این دستورات، یعنی احکام می پردازیم.

استغفار از موسیقی جائز و حلال است به حرکت سهوت و بی بندوباری حرام
استغفار از ابزار و آلات موسیقی به حلال و جائز (اجزای سرود و برنام افروختنی)
تو اوست تزکیه = عمل به دستورات خداوند + توبه
تزکیه نفس = توبه

۱- سوره شمس، آیه ۹.

(برای توبه و تکلیف)

۱- احکام و قوانین اسلام چیست؟

بگانه راه اطمینان

۱- احکام و قوانین دین اسلام، علاوه بر اینکه زندگی سالم در دنیا را تضمین می کند، سعادت و نجات اخروی و ابدی را نیز تأمین می نماید. بنابراین، نمی توان بایدها و نبایدهای دینی و الهی را که اهداف محدود و کوچکی دارند، مقایسه کرد و مثلاً گفت چرا خداوند برای فلان مجازاتی قرار داده است؟ چرا که خداوند می داند آن گناه مانعی بزرگ بر سر راه سعادت و نعمت های ابدی است؛ نعمت هایی که خداوند بخشی از آن را در قرآن کریم به ما معرفی کرده و مراتبی از آن هم که اخروی است؛ در این دنیا قابل توصیف نیست. (۲)

«هیچ کس نمی داند چه پاداش هایی که مایه روشنی چشم هاست برای آنها نهفته شده: این پاداش کارهایی است که انجام می دادند.» (عزیز قلم)

در همین مورد، خداوند به پیامبر ﷺ می فرماید:

سوم مردو: قابل توصیف نبودن نعمت اخروی

۱- قابل درک نبوده، نه گوشی شنیده و نه به ذهن کسی رسیده
 ۲- شایسته نیست، نه از حد و اندازه است و نه در حد و اندازه است
 ۳- نامشروع است، نه از زمان و مکانی مشخصی آغاز شده است
 ۴- نامتناهی است، نه از مقدار و کمیت مشخصی محدود شده است

«برای بندگان نیکوکارم چیزهایی ذخیره کرده ام که نه چشمی دیده، نه گوشی شنیده و نه به ذهن کسی رسیده است.»

شما «عمر جاودان همراه با خوشبختی» را در نظر بگیرید. کدام بر نامه غیر دینی است که بتواند این هدف بزرگ را تضمین کند و ما را به آن برساند؟

۲- چرا اینها قوانین برای ما قرار داده اند؟
 ۳- چرا اینها قوانین برای ما قرار داده اند؟
 ۴- چرا اینها قوانین برای ما قرار داده اند؟

بنابراین، زندگی دینی تنها شیوه مطمئن و قابل اعتمادی است که پیش روی هر انسان خردمند و عاقل اندیش قرار دارد. هر کس که نگران عاقبت کار خود است به روشنی درمی یابد که تکیه بر خداوند و اعتماد به دستورات او، هرگونه نگرانی نسبت به آینده را از بین می برد. در غیر این صورت، آینده ای غیر قابل اعتماد در انتظار اوست. خداوند، در سوره توبه با هشدار دادن به این مطلب می فرماید:

آیا آن کس که بنیاد [کار] خود را بر پایه تقوای الهی و خشنودی خدا نهاده، بهتر است؛ یا کسی که بنای خود را بر لبه پرتگاهی در حال سقوط ساخته و با آن در آتش دوزخ فرو می افتد؟

این توضیحها هم ضایعند

أَتَمِّنْ أَسْسَ بُنْيَانَهُ، عَلَى تَقْوَىٰ مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٍ خَيْرٌ أَمْ مِّنْ أَسْسَ بُنْيَانَهُ، عَلَىٰ شَفَا جُرْفٍ هَارٍ فَأَنهَارٍ بِهِ فِي نَارٍ جَهَنَّمَ

وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ * و خداوند گروه ستمکاران را هدایت نمی کند.

۱- سوره سجده، آیه ۱۷. و ترجمه آن
 ۲- الجامع الصغير، سیوطی، ج ۲، ص ۲۳۷.
 ۳- سوره توبه، آیه ۱۰۹.

حدیث: آقوسی = سخن خدا در قرآن بیانده است
 نبوی = تمام پیامبران را صل علی می شود
 داندلود از اپلیکیشن در بازار اندروید
 ۱۱۳

با تدبر در آیه شریفه صفحه قبل به سؤال های زیر پاسخ دهید :

۱- زندگی محکم و استوار بر چه پایه هایی بنا می شود؟
 ۱- بحوری (سوی برابری)... ۲- جلیب حنوری جبار... (در عنوان)

۲- مقصود از بنای زندگی بر لبه پرتگاه، «علی شفا جرف هار»، چیست؟
 این سخن موبیل ایقاری در عمل، بر اجسام، جبار، و بیرونی (عجوبی و جوسن) و مکتب ریسوی (در تئوری و تئوری)

۳- چرا خداوند کسانی را که زندگی خویش را بر لبه پرتگاه بنا کرده اند، ظالم نامیده است؟
 حویدو با بی توجهی به (جسام خداوند بر انداخته) میبری با در سبست عجبور بین در در مانگ
 را برای خود ر قسم می زند (فانها رین نارینهم) (در واقع به خود قسم کرده اند)

سوال ۲ شایسته است در زمینه احکام دین به نکات زیر توجه جدی داشته باشیم :

۱- میان سعادت انسان در جهان آخرت و بایدها و نبایدهای دین (احکام) ارتباط و هماهنگی برقرار است، گرچه ممکن است درک آن برای ما، در حال حاضر ملموس نباشد. بنابراین، از هر راهی نمی توان به سعادت اخروی رسید؛ درست مانند رشد بدن در همین دنیا که فقط با تغذیه صحیح حاصل می شود. از این رو، آن هدف بزرگ با یک زندگی غیر مسئولانه و بدون برنامه سازگار نیست، بلکه یک

زندگی جدی و یک عزم قوی و استوار را طلب می کند.

۲- هر دستور خداوند دلایل خاص خود را دارد که «حکمت» آن حکم و دستور نامیده می شود. گاهی ما حکمت برخی از دستورات خداوند را می دانیم و گاه از آنها مطلع نیستیم. گاهی هم از علوم مختلف کمک می گیریم تا حکمت آن را به دست بیاوریم. این یک تلاش خوب و ارزشمند است. اما باید توجه داشته باشیم که آنچه ما کشف می کنیم، در برابر علم بی نهایت الهی (که وضع کننده این احکام است بسیار ناچیز است) بنابراین نباید چنین بپنداریم که با فهمیدن یکی از حکمت های یک دستور الهی به همه حکمت های آن پی برده ایم و این فهم را مبنای تصمیم گیری قرار دهیم.

۳- از آنجا که خداوند نصیحت گر حقیقی مردم و خواهان سعادت آنان است، به منظور پیشگیری از خطرات، تابلوهای خطر را بالا برده است تا مردم قبل از گرفتار شدن، آن خطرات را بشناسند و از

۲- در نظر ما نسبت به این خطرات خداوند چگونه است؟
 این خطرات را چگونه می توان از خود دور کرد؟

۱- پیامبر اکرم ﷺ در معراج، وارد بهشت شد و مشاهده کرد که فرشتگان در حال بنای قصری باشکوه هستند. گاهی دست از کار می کشند و گاهی به ساختن ادامه می دهند. پیامبر سؤال کرد چرا برخی لحظات دست از کار می کشید؟ گفتند مصالح این قصر از ذکر لا اله الا الله است. مؤمنی که این قصر برای اوست، وقتی به این ذکر می پردازد، ما به ساختن این قصر ادامه می دهیم. «بحار الانوار، مجلسی، ج ۸، ص ۱۷۷».

۱۳- حذرک منع و حرام کردن برخی اعمال توسط خداوند چیست؟

آن دوری کنند اما کسانی که از گسترش این خطرات نفع می‌برند به ما می‌گویند چرا در اسلام این قدر منع کردن و حرام کردن رایج است؟! در حالی که می‌دانیم چنین نیست؛ مثلاً اسلام هزاران نوع ورزش و بازی را که در دنیا رواج دارد، حلال می‌شمارد و مردم را نه تنها به ورزش کردن تشویق می‌کند بلکه اگر ورزش به قصد آمادگی برای انجام وظایف الهی باشد، آن را مستحب و دارای پاداش اخروی می‌داند. اسلام فقط ورزشی را که همراه با قمار یا زیان‌آور باشد، بد می‌شمارد و منع می‌کند؛ این یک منع، با آزادی اجرای هزاران ورزش و بازی دیگر، قابل مقایسه نیست. اما تشویق کنندگان به قمار، این یک منع را چنان بزرگ می‌کنند که گویی دین مانع ورزش و بازی شده است. ممکن است همین منع را هم برخی دوست نداشته باشند، اما خداوند به ضررهای یک عمل نگاه می‌کند، نه دوست داشتن یا نداشتن مردم. قرآن کریم می‌فرماید:

... و بسا چیزی را خوش نمی‌دارید و آن برای شما خوب است و بسا چیزی را دوست می‌دارید و آن برای شما بد است و خدا می‌داند و شما نمی‌دانید. *مستحب: دلیل منع کردن مردم در احکام استوار است*

۴- درست است که اسلام در هر دوره و زمانه‌ای قابل اجراست و هر قدر زندگی بشر پیچیده‌تر شود و نیازهای جدیدی پدید آید، فقها و مجتهدین می‌توانند احکام اسلامی را متناسب با آن شرایط استخراج کنند، اما این بدین معنا نیست که اگر جوامع بشری دچار انحراف شدند و خواسته‌ها و تمایلات مخالف با سعادت خود پیدا کردند، اسلام آن خواسته‌ها را بپذیرد و مطابق با آنها حکم کند. در طول تاریخ جوامعی بوده‌اند که منحرف شده‌اند، اما پیامبرشان در مقابل آن انحراف ایستاده و با آنان مبارزه کرده است.^۳

سؤال ۱

در زمانه ما هم انحرافات هست که دامنگیر گروه زیادی از مردم دنیا شده، مثلاً در برخی کشورها قمار و شراب رایج شده است. این دو عمل میان مردم عرب قبیله از اسلام نیز رایج بود و آنان که قماربازان ماهری بودند، بسیار سود می‌کردند و آنان که شراب می‌فروختند منفعت خوبی به چنگ می‌آوردند و اقتصادشان رونق داشت. وقتی تازه مسلمانان شنیدند که پیامبر ﷺ به دستور خداوند این دو عمل را حرام کرده نزد پیامبر آمدند و در این باره از او سؤال کردند. خداوند

۴ آیات احکام استوار با وجود نیازهاست جوامع در طول زمان قابل تغییر بوده است توضیح دهید

۱- امیرالمؤمنین در دعای کمیل از خداوند درخواست می‌کند که اعضا و جوارح او را قوی کند تا بهتر بتواند وظایف خود را انجام دهد (تَوْعَلَىٰ خِدْمَتِكَ جَوَارِحِي وَ اشْدُدْ عَلَيَّ الْعَزِيمَةَ جَوَانِحِي...)
 ۲- سوره بقره، آیه ۲۱۶.
 ۳- مثلاً با اینکه اکثریت قوم لوط خواسته‌های نامشروع داشتند، حضرت لوط علیهما السلام در برابر تمایلات انحرافی آنان ایستاد و هیچگاه در برابر قوم خود کوتاه نیامد.

منهم: یغیر اندری (حکم) با وجود انحرافات جوامع در طول تاریخ (شراب و قمار در اسلام) و روح در مابین غفلت

نیز این آیه را نازل کرد ^{آیه} نزل کرد نزل
 یَسْأَلُونَكَ عَنِ الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ
 قُلْ فِيهِمَا إِثْمٌ كَبِيرٌ
 وَ مَنَافِعُ لِلنَّاسِ
 وَإِثْمُهُمَا أَكْبَرُ مِن نَّفْعِهِمَا^۱

مسلمانان این کلام خدا را پذیرفتند و آنها هم که این کسب و کار را داشتند، از منفعتی که برایشان داشت صرف نظر کردند تا مرتکب گناه نشوند. اما با روی کار آمدن بنی امیه و بنی عباس، بار دیگر شراب و قمار در دربار آنها رواج پیدا کرد و به دنبال آن برخی از مردم نیز مرتکب این دو عمل شدند. با این حال عموم مسلمانان، هیچگاه زشتی این عمل را فراموش نکردند. فلسفه حرمت قمار را بنویسید.

قمار علاوه بر اینکه یک کار بیهوده است، پول و ثروت مردم را در مسیری که هیچ فایده‌ای برای جامعه ندارد به کار می‌گیرد. از طرف دیگر، این عمل میان برنده و بازنده کینه و دشمنی به وجود می‌آورد.

امروزه متأسفانه در برخی از کشورها، از جمله آمریکا قمارخانه‌های بزرگ و مجلل ساخته شده و گاه رئیس جمهور یک کشور، خودش صاحب قمارخانه‌های بزرگ است و از این راه کسب ثروت می‌کند.

اما این فراگیری دلیل نمی‌شود که اسلام در برابر آن کوتاه بیاید و آن را گناه محسوب نکند. ^{مکمل ۲}

سوال یکی دیگر از انحرافات قبل از اسلام که امروزه هم در برخی جوامع رایج شده، ارتباط جنسی خارج از چارچوب شرع است. رایج شدن این ارتباط بازگشتی به دوران جاهلیت است و بنیان خانواده را متزلزل می‌کند. همان‌طور که در کشورهایی که این قبیل رابطه‌ها وجود دارد، خانواده استحکام خود را از دست داده و فرزندان تک‌سرپرست فراوان شده‌اند. ^{مهم}

قرآن کریم در همان زمان نزول که این عمل فراوان بود، در مقابل آن ایستاد و آن را گناه کبیره شمرد و راه‌های آسان و بدون گناه برای ارتباط جنسی پیشنهاد داد. این حکم نه تنها برای دیروز بلکه برای امروز و فردای انسان‌ها باقی است تا هیچ‌گاه موقعیت خانواده متزلزل نشود و سلامت جسمی و روحی انسان‌ها به خطر نیفتد. ^{چرا؟}

فلسفه حرمت زنا از نگاه قرآن کریم چیست؟

- ۱- خمر در زبان عربی به معنای پوشاندن است و از این جهت به شراب خمر گفته می‌شود که با مستی‌ای که ایجاد می‌کند، گویی روی عقل برده‌ای می‌افکند و مانع عملکرد آن می‌شود.
- ۲- سوره بقره، آیه ۲۱۹.
- ۳- منظور از «مَنَافِعُ لِلنَّاسِ» در آیه نیز، همان منفعت‌های اقتصادی است که برخی مردم از تولید و خرید و فروش شراب کسب می‌کردند.
- ۴- به کتاب‌های «جهان در عصر بعثت» از شهید سید محمد حسینی بهشتی و «سنن جاهلی عرب و روش برخورد قرآن کریم» از محمدعلی امانی مراجعه کنید.

توضیحات برای معلم: قمار: عیجان، بیمار برای عصبی، سگته‌های مغزی و قلبی،

بلا از سره ضرایب قلب در طول استخوان کمرش بر دیگر رسل

فلسفه از اجازت شراب قدرتی از ضعیف را از عقل کم در واقع آیه انبیا

سوال: از سیر بهشتیان اساله است گویا در هر طرفی می‌خواهند مال همسر را به آسانی بربایند

تغییر ناپذیری (حکم) با وجود انحرافات جوامع در طول تاریخ (حسرت زنا)

موضوع
و نمود
ولا تغربوا الزنی
انته کان فاحشاً
و ساء سبیلاً

به زنا نزدیک نشوید...
قطعا آن عملی بسیار زشت و راهی ناپسند است.
(مهم نگاه است - راهی برای ناصحانه گفتگو عاقبت بد)

نجاح - از زواج آما - شرایط ویژه - از زواج موفق
زندگی در شرایط ویژه موفق از زواج موفق
آری، این سخن درست است که فرهنگ و تمدن امروزی بشر بر اساس دستورات الهی شکل نگرفته و بسیاری از عادت‌ها و رفتارها با دستورات دینی در تعارض است و این تعارض، رعایت قوانین الهی را تا حدودی سخت کرده است، اما از آنجا که ایمان داریم این قوانین، فرمان‌های خداست، با اعتماد به نفس بالا و توکل بر او وارد عمل می‌شویم. در این صورت، هم زمینه را برای آگاهی دیگران نسبت به اسلام فراهم می‌نماییم و هم از اسلامان در صحنه عمل و زندگی دفاع می‌کنیم؛ همان طور که در سال‌های قبل از سرزمین و آیینمان با تمام وجود دفاع کردیم و موفق شدیم.

بیشتر بدانیم
ایمان، خداوند را عمل بر احکام الهی در شرایط ویژه و در سبب امروز، سبب چه نتایج می‌آورد باز در نمود

کتاب «خاطرات سفیر» سرگذشت یک دختر دانشجو است که تصمیم گرفته در معتبرترین دانشگاه‌های اروپا تحصیل کند و در عین حال همه احکام دین را رعایت نماید. این کتاب خاطرات او از بخشی از اتفاقاتی است که در مدت تحصیل برای وی رخ داده است. در ادامه قسمتی از یکی از این خاطرات را می‌خوانیم:

کنفرانس مد
دانشگاه آژنه^۲ من را فرستاده بود به کنفرانس که طراحان لباس، مدهای تابستان آینده را رونمایی می‌کردن. ساعت ۸ صبح نوبت سالن کنفرانس بودم. یکی از طراحان مد سخنرانی‌اش را آغاز کرده بود. لباسی که طراحی شون را در قالب بروشور نشون می‌داد افتضاح بودن؛ تیکه پاره... شل و ول... خانم طراح حدود دو ساعت حرف زد. از اینکه این لباسا ل هستند و بل هستند و ما برنامه‌هایی برای جا انداختن این مد داریم.

۱-سوره اسراء، آیه ۳۲.

۲- خاطرات سفیر، نیلوفر شادمهری، دانشجوی دکتری رشته طراحی صنعتی، پیشین پادرس
Angers: دانشگاهی در شهر آژنه فرانسه که نویسنده در آن دوره دکتری خود گذرانده است.

موقع پذیرایی شد. در سالن پذیرایی توجهم به لباس خانم مراح جلب شد. بسیار شیک و شکیل و سنگین! یک کت و شلوار سرمه‌ای با به بلیز بقه شکاری صدفی و به گردنبند مروارید. موهای کوتاه مرتب داشت و اتفاقاً بسیار بسیار معقول و متناسب لباس پوشیده بود. من تنها خانم محجبه سالن بودم و با نگاه کردن به اون حس کردم همون قدر که اون توجه من رو جلب کرده من هم برای اون جذابم. به سمتش رفتم و شروع کردم به معرفی خودم. زمان استراحت داشت تموم می‌شد و باید برمی‌گشتم توی سالن سخنرانی، اما به علامت سؤال تو ذهنم بود که تصمیم گرفتم از ایشان بپرسم:

- عذر می‌خوام! به سؤال خصوصی!

- بله، بپرس.
- لباسایی که شما پوشیدید صد و هشتاد درجه با اونچه تیم شما طراحی کرده تفاوت داره، شما خودتون هم حاضرید از این لباسایی که طراحی کردید بپوشید؟!
ابروهاس را بالا اندخت و خندید و همون طور که به سمت در ورودی سالن می‌رفت گفت:
«نه... نه... من به مدیرم. شأن من نیست! اینا برای من نیست، برای مردمه»...

با توجه به آنچه گفته شد نحوه اجرای احکام اسلامی در سه عرصه فرهنگ و ارتباطات، ورزش و بازی و اقتصاد را بیان می‌کنیم:

۱- عرصه فرهنگ و ارتباطات

فرهنگ، روح حاکم بر جامعه و نشان دهنده هویت و شخصیت آن است. نوع اجزا و عناصر فرهنگی هر جامعه نشان دهنده درجه و میزان ارزشمندی و تعالی آن جامعه است. اعتقاد به خدا و یکتاپرستی، ایمان و اعتقاد به پیامبران الهی و اعتقاد به معاد و پایبندی به آن، معیارهای اصلی در تشخیص ارزشمندی فرهنگ جوامع است. توجه به عدالت، خردورزی، علم و دانش، عفاف و پاکدامنی، دوری از شهوت و غضب و پایبندی به احکام و دستورات الهی از معیارهای دیگر یک فرهنگ برتر است.

احکام و قوانین اجتماعی اسلام باید به گونه‌ای تنظیم شود که سبب رشد و تقویت این معیارها شود. از این رو سبب رشد و تقویت معیارهای ارزشمندی فرهنگ جوامع الهی می‌شود؟

۱- تولید، توزیع و تبلیغ فیلم‌های سینمایی و تلویزیونی، لوح‌های فشرده، مجلات، روزنامه‌ها، کتاب‌ها و انواع آثار هنری به منظور گسترش فرهنگ و

۱- تلخیص از کتاب خاطرات سفیر، صص ۱۴۵ تا ۱۵۰

۱- معارف اسلامی و مبارزه با تهاجم فرهنگی و ابتدال اخلاقی، از مصادیق مهم عمل صالح و از واجبات

۲- و دارای پاداش اخروی بزرگ است. **حق نشر**، **حق تکثیر** یا **کپی رایت**، مجموعه‌ای از حقوقی است که به پدیدآورنده یک اثر در حوزه کارهای ادبی، سینمایی، موسیقی، عکاسی، نرم افزار، طراحی های صنعتی و... تعلق می گیرد. یکی از این حقوق این است که تنها پدیدآورنده آن اثر اجازه نشر و تکثیر آن را دارد و هرگونه استفاده و بهره برداری از اثر نیاز به دریافت اجازه از پدیدآورنده دارد. طبق نظر همه مراجع، اگر تولیدکننده یک اثر، تکثیر و کپی آن اثر را جایز نداند **تکثیر آن حرام است**؛ خرید و استفاده از این آثار نیز حرام می باشد.

۳- **پایگاه های اینترنتی و شبکه های اجتماعی** در فضای مجازی به منظور اشاعه فرهنگ و مقابله با اندیشه های کفرآمیز و ابتدال اخلاقی، **مستحب است** و در مواردی واجب؛

۴- معارف اسلامی که توانایی علمی، فنی و مالی آن را دارند باید به ایجاد آن مبادرت ورزند. **مهم ترین ابزارهای کشورهای سلطه گر و وسایل ارتباطی** از قبیل پایگاه های اینترنتی، شبکه های اجتماعی، ماهواره ها و سایر رسانه های اجتماعی است. مرکز این وسایل ارتباطی در کشورهای نظیر آمریکا است و صاحبان آنها سرمایه داران بزرگی هستند که معمولاً در دولت های خود نفوذ فراوان دارند و برای تسلط بر کشورها اقداماتی از قبیل: به دست آوردن اطلاعات محرمانه اقتصادی، سیاسی، نظامی و فرهنگی کشورها و تجزیه و تحلیل آنها برای تصمیم گیری های دقیق علیه

کشورهای مورد هدف را انجام می دهند. از همین رو، لازم است مانع سلطه رسانه ای و ارتباطی بیگانگان بر کشور شویم و این یکی از مهم ترین

مصادیق های قاعده «نفی سبیل» است بنابراین بر دولت اسلامی واجب است که زیرساخت های لازم برای پایگاه های ارتباطی بومی و داخلی را فراهم کند. بر ما نیز واجب است که حتی المقدور از وسایل ارتباطی داخلی بهره ببریم و مانع نفوذ و سلطه رسانه ای بیگانگان شویم.

۵- استفاده از موسیقی، خواه موسیقی سنتی و کلاسیک باشد و خواه غیرسنتی و مدرن جایز و **حلال است فقط** آن نوع موسیقی که بی بندوباری و شهوت را تقویت و تحریک می کند و مناسب مجالس لهو و لعب است. **حرام است**. استفاده از ابزارها و آلات موسیقی برای اجرای سرودها و برنامه های فرهنگی مفید نیز حلال و جایز است. **حرام موسیقی در اسلام حرام است؟**

۶- واجب کفایی، عملی است که بر همه واجب است، اما اگر کسانی در حد کفایت به آن اقدام کنند، از دوش دیگران برداشته می شود. واجب یعنی عملی است که انجام آن بر تک تک مسلمانان واجب است.

۷- قرآن کریم می فرماید: «وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا»؛ سورة نساء، آیه ۱۴۱.

در این زمینه هم از این مصادیق حقایق مکتوبه «نفی سبیل» به مانع سلطه بر مردمی و ارتباطی بیگانگان است؛

تولید، توزیع و تبلیغ فیلم‌ها... چه زمانی از مسابقات مهم عمل می‌آید و چه زمانی از آن اجتناب دارد؟

۴- تولید، توزیع و تبلیغ فیلم‌ها، لوح‌های فشرده و سایر رسانه‌هایی که در بر دارندۀ تصاویر یا متونی هستند که موجب انحراف و فساد می‌شوند و یا دژبردارندۀ موسیقی مطرب و مناسب با مجالس لهو و گناه باشند، از گناهان بزرگ شمرده می‌شود و خرید و فروش آنها حرام است.

۳- همچنین، تماشا کردن و گوش دادن به آنها نیز حرام است.

۵- شرکت در مجالس شادی، مانند جشن عروسی، جشن‌های مذهبی و ملی جایز است و حتی اگر موجب تقویت صلۀ رحم یا تبلیغ دین شود مستحب است به شرط آنکه در این مجالس، احکام دین مانند پوشش مناسب خانم‌ها رعایت شود.

۲- عرصه ورزش و بازی: بسیار از سبب تندرستی و تندرستی جوانان دارد.

۱- دین اسلام از مسلمانان می‌خواهد برای سلامت و تندرستی خود بکوشند و از هر کاری که تندرستی را به خطر می‌اندازد، دوری کنند. علاوه بر این، خوب است هر مسلمانی بکوشد که بدنی قوی و نیرومند داشته باشد تا در زندگی از سلامت برخوردار

باشد و بتواند بهتر فعالیت کند و در هنگام خطر و مبارزه با دشمنان دین پیرومندانۀ عمل نماید. پیامبر اکرم ﷺ و امام علی علیه السلام از دلاوران زمان خود بودند و در تمام جنگ‌ها شجاعانه می‌جنگیدند. البته قوی شدن بدن وقتی ارزشمند است که قوت بازو سبب تواضع و فروتنی انسان شود، نه فخر فروشی بر دیگران.

مسئله

۲- کسانی که برای تقویت رابطه صمیمانه میان خویشان و همسایگان و سلامت اخلاقی افراد خانواده در برگزاری بازی‌ها و ورزش‌های دسته‌جمعی پیش قدم می‌شوند، از باداش اخروی بهره‌مند خواهند شد.

۳- شرط بندی، از امور زیان آور روحی و اجتماعی است و انجام آن، حتی در بازی‌ها و ورزش‌های معمولی نیز حرام می‌باشد.

۴- اگر ورزش و بازی‌های ورزشی برای دور شدن افراد جامعه از فساد و بی‌بندوباری‌های دنیای کنونی ضرورت یابد، فراهم کردن امکانات آن واجب کفایی است.

۱- بازی مجموعه فعالیت‌هایی است که برای نشاط و تفریح انجام می‌شود. ورزش مجموعه حرکاتی است که برای سلامتی جسمانی و تقویت اندام هاست. بازی‌های ورزشی، آن دسته از بازی‌هایی هستند که هم سبب نشاط و فرح می‌شوند و هم به تقویت اندام‌ها کمک می‌کنند، مانند فوتبال، والیبال، دو و میدانی و بسیاری از بازی‌های محلی.

دانش تکمیلی

برای مطالعه بیشتر در خصوص حکم شرط بندی های دوستانه و نیز گرفتن بول جهت شرکت در برخی مسابقات ورزشی به وبگاه گروه قرآن و معارف بخش «دانش تکمیلی»، مراجعه کنید.

۳- عرصه اقتصاد: در عصر حاضر که زندگی اقتصادی که مبتنی بر تولید انبوه کالا و مصرف فراوان و نیز توجه به رفاه پیش از حد و لذت های مادی است، در غرب رایج شده که سایر ملت ها را نیز تحت تاثیر قرار داده است. برای اینکه بتوانیم بر مشکلات اقتصادی ناشی از تمدن جدید و معضلات داخلی فائق شویم باید چه کنیم؟

در عصر حاضر سبکی از زندگی اقتصادی که مبتنی بر تولید انبوه کالا و مصرف فراوان و نیز توجه به رفاه پیش از حد و لذت های مادی است، در غرب رایج شده که سایر ملت ها را نیز تحت تاثیر قرار داده است. برای اینکه بتوانیم بر مشکلات اقتصادی ناشی از تمدن جدید و معضلات داخلی فائق شویم باید چه کنیم؟

۱- مسئولین باید اقتصاد کشور را به گونه ای مدیریت کنند که سه هدف زیر محقق شود:

اول) استقلال اقتصادی و عدم سلطه و نفوذ بیگانگان (دوم) پیشروی به سوی عدالت و قسط و کاهش فاصله طبقاتی (سوم) حرکت به سوی آبادانی و عمران در عین دوری از دنیا زدگی و تجمل گرایی.

۲- بکوشیم که رزق و روزی حلال به خانه بیاوریم و از همه اموری که سبب ناپاک شدن روزی ما می شود، مانند تولید کالا با کیفیت پایین و فریبکاری در معامله خودداری کنیم (تا هم آثار مثبت روزی حلال را در زندگی خود و تربیت فرزندان مشاهده کنیم) و هم به اقتصاد کشور کمک نماییم.

رسول خدا ﷺ می فرماید: عبادت ده جزء دارد که نه جزء آن، کسب و کار حلال است.

۳- بکوشیم جامعه و به خصوص بانک های کشور به ربا آلوده نشود و ثروت افراد جامعه در خدمت تولید قرار گیرد. همچنین قبل از ورود به عرصه کار و تجارت باید با احکام تجارت آشنا شویم تا گرفتار کسب حرام نگردیم. حضرت علی علیه السلام در این باره می فرماید:

مضمون: آشنایی با احکام تجارت برای رفاه زندگی
ای گروه تاجران و بازرگانان!
اول یادگیری مسائل شرعی تجارت،
سپس تجارت کردن.

۴- بکوشیم که همه از کالای ایرانی استفاده کنیم و کالای مرغوب در اختیار مردم قرار دهیم. اگر

۱- فاعده نفی سبیل

۲- بحار الأنوار، مجلسی، ج ۱۰۳، ص ۹.

۲- کافی، کلینی، ج ۵، ص ۱۵۰.

باید مدافعان برای برتری بر بخش مسئولان و فساد اداری و مالی کدام است؟

مصرف کالاهاى خارجى سبب وابستگى کشور شود، واجب است از خرید آن خودداری شود.
 ۵- اشرفی گری، تجمل گرایی برخی مسئولین و فساد اداری و مالی، یکی از مهم ترین عوامل عقب ماندگی اقتصادی و فاصله طبقاتی است که علاوه بر آثار منفی اقتصادی، باعث بی اعتمادی عمومی و رواج تجمل گرایی و مصرف گرایی در میان مردم می شود. بنابراین، بر مسئولین و مدیران کشور واجب است که از این شیوه زندگی اجتناب کنند و با آسوه قرار دادن خود، دیگران را به سوی یک اقتصاد سالم دعوت کنند. مجموعه افراد جامعه نیز باید با پیروی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و امر به معروف و نهی از منکر روابط اقتصادی را سالم نگه دارند.

روابط اقتصادی سالم چگونه امکان پذیر است؟
 بررسی

برخی می گویند: «ما از کالای ایرانی استفاده خواهیم کرد به شرطی که بهتر یا هم ردیف کالای خارجی باشد.» نظر شما در این باره چیست؟

۶- از تخریب محیط زیست پیرامون خود جلوگیری کنیم. با توصیه به اطرافیان استفاده از سموم شیمیایی، پلاستیک، کاغذ و مانند آن را به حداقل برسانیم.

۷- ممکن است در محیط زندگی ما، مانند مدرسه، محله و محیط کار افرادی بی بضاعت زندگی کنند که زندگی تجملی دیگران غم و اندوه آنان را به دنبال داشته باشد. از این رو بهتر است از مدگرایی و تجمل در پوشش و سایر ابعاد زندگی دوری کرده و ساده زیستی پیشه نماییم.

۸- امروزه کشورهای سلطه گر می کوشند تا از طریق برقراری روابط تجاری هدفمند، کنترل اقتصادی سایر کشورها را به دست بگیرند و آنها را به خود وابسته نمایند و استقلال آنان را از بین ببرند. بنابراین، بر دولت واجب است روابط اقتصادی با کشورها را به گونه ای تنظیم کند که آن کشورها نتوانند در مواقع خطر کشور ما را تحت فشار قرار دهند.

۹- از آنجا که رژیم صهیونیستی، سرزمین مسلمانان را به کمک انگلستان در سال های قبل به زور تصرف کرده و در آنجا غاصبانه یک کشور تشکیل داده است، هر نوع تجارتی که به نفع این رژیم باشد، همچون وارد کردن و ترویج کالاهایی که سرمایه داران این رژیم در آن شریک هستند حرام است.

باید مدافعان از راه بند زنی بر روابط کار از مطالب آنها استفاده کرد
 استاد کاظم مندوزانی - استاد مسلم بهمن آبادی - استاد دینوری
 استاد درویشی - استاد محمد صالحی - نقاد همه عزیزان که هستی یک کلمه از آنها یاد کردیم

کشورهای سلطه گر با کنترل اقتصاد کار را کنترل می کنند
 ۱۲۲

نمودار درس دهم تمدن جدید و مسئولیت ما

تمدن اول قبل از میلاد حضرت مسیح در قرن های چهارم تا ششم قبل از میلاد در یونان شکل گرفت و در روم باستان ادامه یافت

تمدن دوم در قرن چهارم میلادی با گسترش مسیحیت در اروپا و آغاز حاکمیت کلیسا بر زندگی سیاسی و اجتماعی مردم آغاز و در قرن های پانزدهم و شانزدهم ادامه یافت

تمدن سوم که تقریباً تمامی جهان امروز تحت تاثیر خود قرار داده است و آثار آن در عرصه های مختلف فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و... به خوبی نمایان است مانند هر تمدن دیگری نقاط قوت و ضعف دارد

سه تمدن در اروپا

زمینه های پیدایش تمدن جدید

۲- بهره گیری از تجربیات سایر تمدن ها حدود قرن هفتم میلادی و در اواسط قرون وسطی در همسایگی اروپا تمدن اسلامی متولد شد و طی دو قرن شکوفای شاداب شد و بر محیط اطراف اثر گذاشت

۱- کلیسا و تعالیم تحریف شده (تمدن دوم اروپا مشهور به قرون وسطی باکنار گذاشتن اعتقادات باستانی و بت پرستی و روی آوردن به مسیحیت آغاز شد)

